

پژوهشهای حقوقی

علمی - ترویجی

شماره ۲۹

هزار و سیصد و نود و پنج - نیمسال اول

- انتقال ویروس ایدز و ارتکاب فعل نوعاً کشنده
علیرضا امامدادی - ابراهیم تقی‌زاده - محمدعلی طاهری
۵
- اصل مشروعیت، حاکمیت و دگراندیشی در چارچوب‌های سنتی حقوق بین‌الملل
حسین سرتیپی
۲۳
- توسعه و انتقال فناوری دریایی از دیدگاه حقوق بین‌الملل توسعه و انتقال فناوری
در تئوری و عمل
اکبر ادیبی
۶۷
- کشورهای در حال توسعه و نظام حل‌وفصل اختلافات سازمان جهانی تجارت
سپیده زبردست
۱۱۷
- مطالعه تطبیقی تفسیر موسع و مضیق از قاعده تفسیر قرارداد به زیان
تنظیم‌کننده در قراردادهای بیمه
علیرضا یزدانیان - حمید آرابی
۱۳۷
- بررسی امکان تحقق جرم علیه اموال مشاع توسط شریک
محمد باقری کمارعلیا - ناصر نصرتی صدقیانی
۱۶۱
- بانک جهانی در تلاش برای دستیابی به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی
ملیحه بهفر
۱۷۹
- منطقه پرواز ممنوع در حقوق بین‌الملل با توجه به عملکرد شورای امنیت
عقیل محمدی
۲۱۷

بانک جهانی در تلاش برای دستیابی به حفظ صلح و امنیت بین‌المللی

ملیحه بهفر*

چکیده:

حل مشکلات جهانی در زمینه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نیازمند اقدام جهانی است. صلح و امنیت بین‌المللی تنها با عدم توسل به زور حاصل نمی‌شود و مسائل اقتصادی و اجتماعی تأثیر بسیاری بر آن دارد. بانک جهانی در جهت دستیابی به صلح و امنیت بین‌المللی تلاش بسیاری را در جهت کاهش فقر نموده است. به هر حال، سطح بالای فقر در گستره جهانی نه تنها از نظر اخلاقی مردود است بلکه به طور فزاینده‌ای تهدیدکننده صلح و امنیت بین‌المللی است. لذا، بانک جهانی به روش‌های مختلف و در همکاری با ارکان حافظ صلح سازمان ملل متحد، تلاش بسیاری را در این زمینه نموده است علاوه بر آنکه اقدامات داخلی دولت‌ها باید به گونه‌ای باشد تا رفاه جهانی را گسترش دهد.

کلیدواژه‌ها:

صلح و امنیت بین‌المللی، بانک جهانی، کاهش فقر، سازمان ملل.

مقدمه

موضوعات اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی زیادی وجود دارد که نیازمند اقدام جهانی هستند. حمایت از کاهش فقر در سطح جهانی مستلزم همکاری نهادهای بین‌المللی است. علی‌رغم شکل‌گیری نهادهای بین‌المللی در این زمینه هنوز اقدامات لازم در سطح جهانی شکل نگرفته است. ارگان‌های مختلف سازمان ملل متحد مانند مجمع عمومی و شورای اقتصادی - اجتماعی اگر چه صلاحیت اقتصادی - اجتماعی جهانی دارند اما در عمل به طور مؤثر مورد استفاده قرار نگرفته‌اند و این امر به دلیل وسیع بودن صلاحیت آنها و یا خاصیت دموکراتیک بودنشان است. به منظور دستیابی به حکومت جهانی که حدود ۶۰ سال پیش تصمیم آن گرفته شد، در کنار سازمان ملل، صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز ایجاد شدند تا در جهت حمایت از کاهش فقر در سطح جهانی اقدام نمایند.

جهانی شدن بازارها نیازمند ایجاد سیاست‌های اقتصادی جدید و پویا است. افزایش مشکلات زیست‌محیطی و عدم آگاهی نسبت به اهمیت آن نیاز به اقدام در سطح جهانی را افزایش داده است.

از سال ۱۹۴۵ فرآیند مسائل بین‌المللی پیچیده شده است. جهانی شدن در رشد اقتصادی سهم بسیاری داشته اما بسیاری از دولت‌ها نه تنها از آن بهره‌مند نشده‌اند بلکه تعداد کشورهای فقیر افزایش یافته است. وجود شرکت‌های چندملیتی نیز جریان رشد فناوری و تجارت را تحت سلطه خود درآورده است. آلودگی‌های زیست‌محیطی و موضوع فقر جهانی بسیار مورد توجه قرار گرفته‌اند. با نگرشی منفی می‌توان گفت مؤسسات بین‌المللی ایجادشده علی‌رغم تلاششان، سهم قابل توجهی را در حل این مشکلات و شکل‌گیری حکومت اقتصادی جهانی به عهده نگرفته‌اند. در وضعیتی که نه دولت‌ها و نه بازارها در حل این مشکلات توانمند نبوده‌اند، مؤسسات بین‌المللی باید برای حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی جهانی که شامل فقر و عدم برابری بین‌المللی است تلاش کنند. مشکل اولیه در ارتباط با دولت‌ها، تعقیب اهداف انفرادی خودشان در این مورد است و اصولاً دولت‌ها نسبت به پیشنهادهای بین‌المللی توجهی نشان نمی‌دهند.

جهت کاهش فقر نیاز به اقدامات بین‌المللی است و این امر به دلایل عمده زیر است:
- چنین فعالیت‌هایی به دلیل گسترده بودن نمی‌توانند تنها در سطح داخلی کنترل شوند؛

- منابع دولت‌ها در دستیابی به این اهداف محدود بوده و نمی‌توانند تنها توسط دولت‌های خاصی حاصل شوند.

بنابراین، مؤسسات بین‌المللی باید زمینه‌ای برای ایجاد اقدامات جمعی به منظور گسترش رفاه جهانی فراهم کنند که نه تنها اقدامات فردی دولت‌ها را نیاز دارد بلکه تلاش بازارها را نیز می‌طلبد. فعالیت مؤسسات بین‌المللی در دو حوزه در سطح جهانی بسیار مورد توجه است: ۱- موضوعات زیست‌محیطی، ۲- فعالیت‌های اقتصادی داخلی که تأثیرات بین‌المللی مهم دارند.

توافقات جهانی موجود در کنوانسیون‌های حقوق بشری، از جمله تعدادی از معاهدات قانون‌ساز بین‌المللی، نشان از توافق جامعه بین‌المللی، بر حمایت از طیفی وسیع از حقوق بشر مانند آزادی‌های سیاسی و دسترسی به منابع اقتصادی و اجتماعی دارد. مسلم است که دولت‌ها به تنهایی نمی‌توانند این اهداف را دنبال کنند که گاهی به دلیل کمبود بودجه و گاهی عدم خواست دولت است.

مهم‌ترین اهداف اقتصادی- اجتماعی که سازمان ملل از زمان تأسیس به دنبال آن است شامل این موارد می‌شود:

- ایجاد توسعه در کشورهای فقیر. این ضرورت پس از کسب استقلال کشورهای فقیر معنا پیدا کرده است. بانک جهانی متعهد شده که این هدف را تحصیل نماید.

- از بین بردن فقر. در ابتدا عقیده بر این بود که نتیجه ناخواسته توسعه از بین رفتن فقر است که امروزه نادرستی آن آشکار شده است.

- اجرای حقوق اقتصادی- اجتماعی. این هدف در ارتباط کامل با از بین بردن فقر و ایجاد توسعه است. این هدف در کمیته حقوق فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی سازمان ملل مورد توجه قرار گرفته است.

- توسعه حقوق بشر. این یک هدف اصلی است که دستیابی به توسعه، فقر و حقوق بشر را در بر می‌گیرد. توسعه حقوق بشر به عنوان افزایش توانایی بشر و حق انتخابش با ایجاد یک محیط زیست برای مردم است تا به طور سالم، خلاقانه و با کیفیت از زندگی بهره‌مند شوند.

- مشارکت و دموکراسی. مشارکت و دموکراسی به عنوان اصول اساسی سیاسی توسعه شناخته می‌شوند و به عنوان یک ابزار کمکی برای دستیابی به دیگر اهداف است.^۱

۱- مفهوم صلح و امنیت بین‌المللی

دبیر کل اسبق سازمان ملل متحد در مراسم افتتاحیه اجلاس جهانی توسعه اجتماعی در مارس ۱۹۹۵ به ضرورت دستیابی به یک تفاهم اجتماعی در سطح جهانی، جهت مبارزه با بی‌عدالتی اجتماعی، مبارزه با طردشدگی و فقر اشاره کرد و به این منظور سه هدف را مورد اشاره قرار داد: فراهم آوردن حمایت اجتماعی؛ کمک به انسجام و یکپارچگی اجتماعی؛ و حفظ صلح اجتماعی.^۲

در مقدمه گزارش این اجلاس، لزوم پاسخ مؤثر به نیازهای مادی و معنوی افراد، خانواده و جوامع، مورد نظر قرار گرفته و رابطه بین توسعه اجتماعی و عدالت اجتماعی از یک سو و صلح و امنیت بین‌المللی از سوی دیگر روشن شده است. نشست جهانی توسعه اجتماعی در سال ۱۹۹۵ هدف حذف فقر را به عنوان یک اصل اخلاقی، اجتماعی و سیاسی نوع بشر پذیرفت. در ۱۷ اکتبر همان سال، مجمع عمومی «روز بین‌المللی محو فقر» و سال ۱۹۹۶ را به عنوان سال بین‌المللی محو فقر اعلام کرد.^۳

شرایط اقتصادی، ارتباط مستقیم با صلح و امنیت بین‌المللی دارد و عدم مدیریت در منابع طبیعی، کمبود غذا و تغییرات آب‌وهوایی می‌تواند اثرات بین‌المللی مانند جنگ‌ها را ایجاد نماید. این اتفاقات می‌توانند موجبات وقوع موج مهاجرت، قاچاق انسان و کالا، عدم امنیت یا جنگ و یا حتی تروریسم را فراهم نمایند. تحقیقات نشان داده است کشورهای با درآمد بالا و رشد اقتصادی بیشتر خشونت‌های داخلی کمتری را تجربه کرده‌اند.

شورای امنیت سازمان ملل که مسؤولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را دارا است، در دهه گذشته طیف وسیعی از اقدامات اقتصادی مستقیم و غیر مستقیم را در تعقیب قیومتش اعمال کرده است.

1. World Development Report 2011, "Public Security, Criminal Justice, and Reforming the Security Sector", p. 3.

۲. دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی و نمایندگی سازمان ملل متحد در تهران، گزارشی کوتاه پیرامون اجلاس جهانی توسعه اجتماعی، ۲۱-۲۲.

۳. همان، ۲۵.

مسائل مالی و اقتصادی بخش‌های جدیدی از صلاحیت شورای امنیت در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی هستند. امروزه همگان بر این امر اتفاق نظر دارند که مشکلات بازار، مسائل پولی و تجارت کالاها منشأ بسیاری از مخاصمات هستند. از این جهت شورای امنیت ابزارهای اقتصادی خود را توسعه داده است همانند استفاده از تحریم‌های اقتصادی. همچنین شورا تلاش‌هایی را در جهت ایجاد راهبردهای حفظ صلح برای ایجاد مالکیت در منابع طبیعی مانند نفت و مواد معدنی و الماس صورت داده است. شورای امنیت از کمک دیگر بازیگران بین‌المللی نیز در این زمینه استفاده نموده است مانند بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان‌های منطقه‌ای و بازیگران خصوصی.

بر این اساس، شورای امنیت دیدگاه جدیدی درباره صلاحیت بر اساس ماده ۳۹^۴ دارد. شورا بر طیف وسیعی از تهدیدات نسبت به صلح و امنیت بین‌المللی اعمال صلاحیت می‌کند. در واقع، شورای امنیت این قدرت را دارد تا تفسیرش را از این موضوع به عوامل اقتصادی و اجتماعی نیز گسترش دهد، اما به هر حال تعریف سنتی صلح و امنیت توسط شورا ترجیح داده شده است و این امر بدان معناست که موضوعات اقتصادی - اجتماعی به مجمع عمومی و شورای اقتصادی - اجتماعی سپرده شده‌اند.^۵

ماده ۵۵ اساسنامه سازمان ملل نشان‌دهنده این موضوع است که حفظ صلح و امنیت بین‌المللی نه تنها به ممنوعیت استفاده از زور محدود نمی‌شود، بلکه گسترش همکاری‌های اقتصادی و اجتماعی را «به منظور ایجاد شرایطی برای ثبات» - که جهت برقراری روابط دوستانه و صلح‌آمیز در میان دولت‌ها ضروری است - در نظر می‌گیرد. اگر چه ماده ۵۵ الزامی را مشخص نمی‌کند اما برای رسیدن به آن هدف، توجه به مسائل زیر را می‌طلبد: ۱- بالا بردن سطح زندگی؛ ۲- ایجاد شرایط کاری مناسب؛ ۳- ایجاد شرایطی برای پیشرفت و توسعه اقتصادی؛ ۴- حل مشکلات اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی بین‌المللی؛ ۵- افزایش همکاری‌های فرهنگی - آموزشی در سطح بین‌المللی؛ ۶- احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی بشر بدون تمایز از نظر نژاد، جنسیت، زبان یا مذهب. امروزه گفته می‌شود که جهانی شدن اقتصاد یک واقعیت است و موضوعات اقتصادی علت عمده جنگ‌ها هستند.

۴. ماده ۳۹ اساسنامه سازمان ملل: شورای امنیت وجود هر گونه تهدید علیه صلح، نقض صلح، یا عمل تجاوز را احراز و توصیه‌هایی خواهد نمود یا تصمیم خواهد گرفت که برای حفظ یا اعاده صلح و امنیت بین‌المللی به چه اقداماتی بر طبق مواد ۴۱ و ۴۲ باید مبادرت شود.

5. UN Peace building: An Orientation, Peace building Support Office, September 2010, p. 6.

سازمان ملل برای جبران کوتاهی‌های اقتصادی صورت گرفته در جنگ جهانی اول، شورای اقتصادی- اجتماعی^۶ را به عنوان یک ارگان اقتصادی ایجاد نمود. مسؤولیت اولیه امور اقتصادی- اجتماعی در اساسنامه به این شورا واگذار شده است و این اختیار به آن داده شده تا نهادهای تخصصی را در جهت دستیابی به اهدافش ایجاد نماید. شورای اقتصادی- اجتماعی، بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول را به عنوان نهادهای تخصصی به کمک گرفت.^۷

فقدان جنگ و تعارضات نظامی به تنهایی منجر به صلح و امنیت بین‌المللی نمی‌شود. صلح، تنها به معنای نبود جنگ نیست بلکه صلح یک فرآیند مثبت، پویا و مشارکتی است. بنابراین، صلاحیت شورای امنیت جهت احراز تهدید بر صلح، جنبه ایجابی دارد نه سلبی^۸. مفهوم امنیت نیز تعریفی مشابه دارد. به طور سنتی امنیت در قالب واژه‌های امنیت دولتی و حمایت از مرزها، دولت، مردم، نهادها و جلوگیری از حمله خارجی معنا پیدا می‌کند. در حالی که امنیت بین‌المللی امروزه معنای وسیع‌تری دارد. امنیت شامل مسائل زیست‌محیطی، مسائل اقتصادی و مدیریت بر منابع طبیعی نیز می‌شود. جالب اینکه در سال ۲۰۰۷ رئیس‌جمهور اوگاندا تغییرات آب‌وهوایی را به عنوان یک اقدام تجاوزکارانه^۹ از طرف کشورهای توسعه‌یافته علیه کشورهای در حال توسعه دانست.^{۱۰} امنیت همانند احترام به حقوق بشر در بر گیرنده امنیت انسانی^{۱۱} نیز است.

۲- بانک جهانی

بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه^{۱۲} مهم‌ترین نهاد بانک جهانی است. اعضای بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه در سال ۱۹۴۴ در برتون وودز جمع شدند تا علل اقتصادی جنگ جهانی و اینکه چطور صلح را پس از آن تضمین نمایند بررسی کنند. در طول کنفرانس، اجماعی در خصوص نیاز به ایجاد مؤسسات مالی بین‌المللی حاصل شد. سرانجام، اساسنامه دو مؤسسه یعنی صندوق بین‌المللی پول و بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه تدوین شد.

6. Economic and Social Council (ECOSOC)

7. Kennedy Paul, *The Parliament of International Law* (2006) Discussing the Founders Assessment of the Relationship Between Economic Distress and Political Violence and the Subsequent Creation of ECOSOC.

8. Statement by the President of the Security Council, UN Doc, S/PRST/2000/25.

9. Act of Aggression

10. *Ibid*, UN Doc, S/PRST/2000/25

11. Human Security

12. International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)

علی‌رغم تفاوت در وظایف این دو مؤسسه، هدف مشترک آنها عبارت بود از فراهم آوردن وسایل و قواعد پولی و مالی، چنان‌که تمامی ملت‌ها بتوانند در رفاه و رونق جهان کوشیده و به ثبات سیاسی و پیشبرد صلح کمک نمایند. بانک جهانی در این بین امور پولی و نقل و انتقالات سرمایه را عهده‌دار شد و از ۲۵ ژوئن ۱۹۴۶ فعالیت خود را آغاز کرد.^{۱۳}

برنامه توسعه در آغاز، به منظور تسریع فرآیندهای اقتصادی با هدف ثبات سیاسی و رواج صلح است. بانک جهانی پس از جنگ جهانی دوم نخستین وام‌های خود را در سال ۱۹۴۷ به مبلغ ۴۹۷ میلیون دلار به منظور ترمیم خسارات ناشی از جنگ به کشورهای اروپای غربی از جمله انگلستان و فرانسه اعطا کرد، با وجود این، ترمیم خسارات جنگ در این ممالک کاری نبود که منابع موجود بانک جهانی از عهده آن برآید لذا با شروع طرح مارشال از سوی ایالات متحده، مساعی بانک جهانی عمدتاً به حوزه عمران در این کشورها معطوف شد. علت تمرکز فعالیت‌های بانک جهانی در سال‌های پس از جنگ دوم جهانی به اروپای غربی، عدم عضویت اتحاد جماهیر شوروی و همچنین کشورهای اروپای شرقی در بانک جهانی بود.

شصت سال بعد، بانک جهانی معنای جدیدی داشت: بازسازی افغانستان، بوسنی، هائیتی، لیبی، رواندا، سیرالئون، سودان جنوبی و دیگر سرزمین‌هایی که جنگ در آنها وجود داشته و متقاضی وام جهت بازسازی خرابی‌های ناشی از شکست‌های مخاصمات بین‌المللی و جنگ‌های داخلی بودند. بانک جهانی دو حوزه عملیاتی دارد و طبق اساسنامه خود مکلف است به این دو حوزه توجه خاص معطوف نماید: ترمیم و توسعه.

بانک جهانی دارای یک شورای حکام، یک هیأت مدیره و یک دبیرخانه است. کلیه اختیارات در دست شورای حکام بوده و هر دولت عضو شورای حکام یک رأی دارد. شورا در هر سال یکبار تشکیل جلسه می‌دهد و اختیارات خود را به هیأت مدیره (مدیران اجرایی) تفویض کرده است. اعضای هیأت مدیره بیست و چهار نفر هستند که پنج نفر از سوی کشورهای سهامدار عمده یعنی آمریکا، انگلیس، آلمان، فرانسه و ژاپن و بقیه توسط کشورهای عضو و یا گروهی از کشورها انتخاب می‌شوند. هیأت مدیره به صورت تمام‌وقت در مرکز بانک جهانی در واشنگتن دی سی مشغول به کار بوده مسؤلیت تصمیم‌گیری‌های مؤثر و تصویب پروژه‌های متقاضی دریافت وام را دارند.^{۱۴}

۱۳. بیگزاده، حقوق سازمان‌های بین‌المللی، ۶۳۴.

۱۴. بیگزاده، همان، ۶۳۵-۶۳۷.

۲-۱- اهداف بانک جهانی

هدف اولیه از تأسیس بانک، کمک مالی به بازسازی کشورهایی بود که در جنگ جهانی دوم خسارت دیده بودند. اعطای وام از سوی بانک، مستلزم متقاعد شدن بانک به صرف وام جهت افزایش بهره‌وری کشور وام‌گیرنده و نیز اطمینان از توانایی بازپرداخت وام است. در واقع، هدف اصلی بانک جهانی این است که برای طرح‌های عمرانی یا بازسازی که جنبه تولیدی داشته باشند به اعطای وام یا تضمین وام پردازد. لکن بانک جهانی در سراسر دوره فعالیت خود، ظرفیت وام‌دهی نسبتاً پایین و سیاست اجرایی محافظه کارانه‌ای را تعقیب کرده است.

در سال‌های اخیر سیاست وام‌دهی بانک تحت تأثیر انتقادهای ممالک فقیر، تسهیل و تعدیل شده است و ظرفیت اعطای وام‌ها افزایش یافته است. وام‌های اعطایی بانک جهانی اکثراً به منظور اجرای پروژه‌های معینی به کشورهای عضو تعلق می‌گیرد و بازپرداخت آن بعد از اتمام پروژه آغاز می‌شود. نرخ بهره وام بانک جهانی از نرخ بهره بازار کمتر است.

به طور کلی می‌توان اهداف بانک را طبق ماده ۱ اساسنامه آن به صورت زیر توضیح داد:

۱- مساعدت و ترمیم و توسعه کشورهای عضو از طریق سرمایه‌گذاری در امور تولیدی، شامل احیای اقتصادهایی که در نتیجه جنگ از بین رفته و یا صدمه دیده است، و هدایت تسهیلات تولیدی و حواجز زمان صلح و تشویق توسعه منابع و تسهیلات مولد در ممالک توسعه‌یافته؛

۲- تشویق سرمایه‌گذاری خصوصی در خارج از طریق تضمین یا مشارکت در اعطای وام‌ها و سرمایه‌گذاری‌هایی که توسط سرمایه‌گذاران بخش خصوصی انجام می‌شود، هرگاه سرمایه خصوصی با شرایط معقول فراهم نباشد، تأمین وجوه با شرایط مناسب از منابع خود بانک و یا جوهی را که بانک فراهم می‌آورد و سایر منابع برای امر تولید استفاده می‌شود؛

۳- تشویق رشد متوازن و بلندمدت تجارت بین‌المللی و حفظ تعادل در موازنه پرداخت‌ها از طریق تشویق سرمایه‌گذاری بین‌المللی برای توسعه منابع تولیدی کشورهای عضو و از آن طریق مساعدت به افزایش بهره‌وری و اعتلای سطح زندگی و شرایط کار در این ممالک؛

۴- ترتیب دادن وام‌هایی که خود می‌پردازد و یا تضمین وام‌های بین‌المللی که از مجاری دیگر فراهم می‌شود به نحوی که طرح‌های مفید و ضروری، اعم از اینکه کوچک باشند یا بزرگ، در اولویت باشند؛

۵- هدایت فعالیت بانک با توجه به تأیید سرمایه‌گذاری بین‌المللی روی شرایط بازرگانی در ممالک عضو و کمک به ایجاد یک دوره تحول آرام از اقتصاد زمان جنگ به اقتصاد زمان صلح در سال‌های بعد از جنگ.

بر طبق این ماده، بانک در کلیه تصمیمات خود طرح‌های اهداف مذکور را مدنظر قرار می‌دهد. امروزه کار اصلی بانک اعطاء وام برای طرح‌های تولیدی به آن دسته از کشورهای در حال توسعه است که در بانک عضویت دارند. بانک جهانی علاوه بر اعطای وام‌های ترمیم و عمرانی در حدود ۴/۲ میلیارد دلار به کشورهای اروپایی، استرالیا و نیوزیلند، مبلغ ۹/۱ میلیارد دلار به ۲۸ کشور آفریقایی، مبلغ ۴/۳ میلیارد دلار به ۱۶ کشور آسیایی مبلغ ۸/۳ میلیارد دلار به کشورهای نیمکره غربی وام داده است.^{۱۵}

این وام‌ها برای پروژه‌هایی مانند برق، جاده، راه‌آهن، بندر، خطوط گاز، مخابرات دور، کشاورزی، صنعت، لوله‌کشی آب آشامیدنی، آموزش و پرورش و همچنین برای برنامه‌های کلی عمرانی از جمله واردات کالاهای صنعتی بوده است.

این بانک چنان‌که قبلاً اشاره شد در آغاز کار دارای دو حوزه عملیاتی بود و اساسنامه آن را مکلف ساخته بود تا به این عملیات توجه خاصی مبذول نماید. یک حوزه عملیات بانک تجدید و بازسازی کشور ویران‌شده در جنگ بود. حوزه دیگر عملیات، مربوط به توسعه این کشورها بود به طوری که از بانک خواسته شده بود که برای تأمین منابع مالی خود به منظور پرداخت وام به کشورها، از طریق دریافت وام اقدام کند. لذا مؤسسان بانک برای وام‌دهی، قدرت پرداخت وام‌گیرندگان را به طور دقیق در نظر می‌گرفتند و سعی می‌کردند تا کشورهای وام‌گیرنده، تضمین کافی برای بازپرداخت داشته باشند. بنابراین، اساسنامه بانک، دادن وام را مشروط به انجام طرح‌های کاملاً مشخص و دارای اولویت کرده است که هدف آن طرح‌ها افزایش تولیدات اموال و خدمات به منظور بالا بردن سطح زندگی در این کشورها است.

چنانچه سازمان دولتی یا مؤسسه خصوصی بدهکار قادر به پرداخت وام نباشد، باید هر یک از دولت‌های عضو و کشورهای استفاده‌کننده از وام که لزوماً سهامداران هستند، به مبلغی که در بهای سهام آنها تعهد شده، بازپرداخت وام‌ها را قبول کنند. با این وصف، در مدت بیش از ۵۰ سال موجودیت بانک، هیچ‌کدام از وام‌هایی که تا کنون اعطاء شده است

بلاوصول نمانده و با وجود جنبش‌های سیاسی گوناگون در بعضی از کشورهای عضو تمامی وام‌ها نیز بازپرداخت شده است.

بانک جهانی در طی سالیانی که از تأسیس آن می‌گذرد به بزرگ‌ترین منبع برای کمک‌های توسعه‌ای به کشورهای در حال توسعه تبدیل شده است و وام‌هایی که از سوی بانک جهانی و مؤسسات وابسته به آن به کشورهای متقاضی اعطا می‌شود سه نوع هستند:

وام‌های مرسوم: این وام‌ها شرایط سخت‌تری نسبت به دو وام دیگر دارند از جمله نرخ بهره بالاتر و مدت بازپرداخت کوتاه‌تر؛

وام‌های باضریب یا وام‌های سهل: به کشورهای فقیر عضو، وام‌های بدون بهره یا با کارمزد پایین داده می‌شود. این وام‌ها ۴۰ ساله بوده که پس از ۱۰ سال بازپرداخت آن شروع می‌شود.

وام‌های ترکیبی: برای اجرای بخشی از یک طرح، وام‌های مرسوم و برای بخشی دیگر وام‌های بامزیت داده می‌شود.^{۱۶}

۲-۲- سیاست‌های کلی بانک جهانی در اعطای وام

در حالی که هدف اصلی بانک جهانی در اعطای وام به کشورهای در حال توسعه، کسب رشد اقتصادی و همچنین کاهش فقر است این بانک تلاش دارد تا منابع مالی خود را صرف اعطای وام به طرح‌هایی نمایند که از لحاظ فنی، اقتصادی صحیح و دقیق بوده و در توسعه اقتصادی کشور متقاضی و ارائه‌دهنده آن دارای اولویت بوده و منجر به رفع نیازی از نیازهای کشور مربوطه شود.

از سوی دیگر بانک باید از قدرت کشور مزبور برای بازپرداخت وام اطمینان حاصل نماید یعنی طرح مزبور به گونه‌ای صحیح و اقتصادی تهیه شده باشد که برگشت سرمایه را تضمین نماید.

اهمیتی که بانک جهانی به حجم وام‌های پرداختی می‌دهد ناشی از اساسنامه آن است، زیرا اساسنامه بانک در این مورد تجربه حاصل از بین دو جنگ را در نظر می‌گیرد. اهمیت دادن به این موضوع ناشی از این واقعیت است که قسمت عمده‌ای از وام‌های اعطایی بانک از محل سرمایه‌هایی است که دولت‌های عضو در اختیار بانک قرار می‌دهند. همچنین اعطای وام از محل مبالغی که خود بانک از بازارهای مالی وام گرفته است صورت می‌پذیرد. علاوه بر

16. Easterly, "The Effect of International Monetary Fund and World Bank Program on Poverty", 3.

این، پرداخت سود به بانک اصولاً مانند خود وام‌ها با ارزشهای خارجی نه با پول ملی پرداخت می‌شود. بنابراین، جا دارد که بانک نه تنها از توانایی کشورهای وام‌گیرنده درباره بازپرداخت وام‌ها اطمینان پیدا کند، بلکه باید اطمینان یابد که وام‌گیرندگان بازپرداخت وام‌های خود را با ارزشهای خارجی پرداخت خواهند کرد.

بانک در نتیجهٔ برآوردهایی که درباره توانایی مالی وام‌گیرندگان به عمل می‌آورد گاه ناگزیر می‌شود پیش از موافقت با اعطای وام یا اعتبار، از کشور ذی‌ربط بخواهد که دربارهٔ روش و منش اقتصادی خویش تدابیر لازم را اتخاذ کند. این مورد مربوط به کشورهایی است که دارای بی‌ثباتی پولی مزمن هستند. بانک طبق اساسنامه، خود را موظف به تشویق سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی می‌داند و بنابراین، از هرگونه کمک کشوری که در نتیجه انجام ندادن تعهدات خارجی خود یا در نتیجه یک اقدام برای جبران صادراتش به ضرر بازرگانی خارجی در اعتباراتش خلل وارد شده خودداری می‌کند مگر آنکه این قبیل کشورها تلاش‌های لازم را برای حل عادلانه و منصفانه مناقشه‌ای که در آن درگیر شده‌اند به عمل آورند.

۲-۳- شرایط عمومی وضع اقتصادی

به عامل توانایی مالی، شرایط اقتصادی عمومی نیز افزوده می‌شود. بدین معنا که مخارج اجرای طرح مورد نظر نباید فرصت سرمایه‌گذاری سودمندتر دیگری را از بین ببرد و بنابراین، باید ضمن تجزیه و تحلیل طرح مورد نظر، وضع اقتصادی کشور را نیز بررسی کرد. بانک به خوبی آگاه است که اگر فقط به همین اکتفا کند و صرفاً مراقب باشد تا اینکه سرمایه‌های بانک برای مقاصد اولویت‌دار صرف شوند، در این صورت ممکن است در راه نامطلوب و غیرمعقول صرف شوند و این در حالی است که هدف و نظر بانک این نیست. به همین علت بانک خواستار آن است که برنامه‌های سرمایه‌ای چندین‌ساله تهیه شوند و بانک هم احتمالاً کمک‌های فنی لازم را در انجام این برنامه‌ها در اختیار کشورهای درخواست‌کننده وام بگذارد. صاحب سهم بودن کشورهای جهان سوم در بانک جهانی تا حدودی دلیل مداخله بانک را در سیاست اقتصادی این کشورها روشن می‌سازد. علت دیگر این است که این کشورها در تصمیماتی که هیأت مدیره بانک اتخاذ می‌کند شرکت دارند و لذا هیأت مدیره بانک به منزله یک ابزار نظارت و کنترل یا ابزار فشار بر روی کشورها به شمار نمی‌رود. توصیه‌های بانک عموماً بر حسب درخواست خود حکومت‌هایی تهیه و اعلام می‌شود که علاقه دارند بانک دربارهٔ وضع اقتصادی آنها گزارشی تهیه کند، این حکومت‌ها در واقع، ضمن این درخواست

قصد دارند از بانک بخواهند که برای انجام سرمایه‌گذاری به آنها اعتبار دهد. البته باید بانک پیش از اعطاء یا تضمین وام، اطمینان حاصل کند که با توجه به اوضاع جاری بازار، متقاضی وام نمی‌تواند همان وام را از منابع خصوصی با شرایط منطقی و عادلانه تحصیل کند، این موضوع روشن می‌سازد که چرا بانک تا کنون با دادن وام برای صنعت نفت موافقت نکرده است؟

بانک فقط قسمتی از سرمایه مورد نیاز یک طرح را تأمین می‌کند اصولاً تمام یا قسمتی از هزینه‌های مربوط به واردات ادوات یا خدمات لازم برای اجرای طرح یعنی هزینه‌هایی که باید با پول محلی انجام گیرد به عهده خود وام‌گیرنده است. از طرفی وام بانک مشروط و مقید نیست، بدین معنا که وام‌گیرندگان می‌توانند اشیاء و ادوات یا خدمات مربوط به پروژه را از میان کشورهای عضو و حتی از کشوری مثل سوئیس که عضو بانک جهانی نیست ولی بازار مالی خود را بر روی گروه گشوده است، خریداری کند. با این وصف، وام‌گیرندگان ملزم هستند جز در موارد استثنائی برای خرید از طریق مناقصه بین‌المللی اقدام کنند. مع‌هذا، به منظور کمک به صنایع محلی، برای امکان اجرای تصمیماتی مربوط به طرح‌های دارای ارجحیت پیش‌بینی‌هایی شده است.^{۱۷}

به طور کلی اعطای وام بر دو عامل استوار است. یکی احتیاجات کشورها و دیگری موجود بودن طرح‌های مناسب.

بانک جهانی معمولاً به مشکلات کشورهای فقیر آگاهی دارد و همواره سعی بر این دارد تا اعطای وام با مشکلات کشورها مطابقت داشته باشد. هدف نهایی بانک آن است که به کشورهای عضو، در نیل به رشد مستمر اقتصادی مالی مساعدت و آنان را تشویق کند که در جایی که امکان دارد با شرایطی رضایت‌بخش از منابع دیگر استقراض کنند.

بانک به موجب اساسنامه خود مکلف است که در اعطای وام به کشورهای عضو، ملاحظات سیاسی را در نظر نگیرد و بر طبق انگیزه‌های سیاسی نیز عمل نکند، بلکه فقط باید ملاحظات اقتصادی را مد نظر قرار داده و نسبت به اموری که با وضع سیاسی کشور وام‌گیرنده ارتباط دارد قضاوت کند؛ لکن نمی‌تواند از دادن وام به یک کشور معین به لحاظ وضعیت سیاسی آن کشور خودداری نماید. همچنین دادن وام به یک کشور دال بر این نیست که بانک جهانی بر سیستم سیاسی آن صحنه می‌گذارد.^{۱۸}

17. Prabirjit, "The World Bank and IMF as International Economic Institution", 76-78.

18. *Ibid*, 87.

وام، فقط هنگامی داده می‌شود که بانک و کشور وام‌گیرنده درباره هدف خاص وام به توافق دقیق و مشخص رسیده باشند. همچنین بعد از تحلیل تمام جوانب یک طرح، بدیهی است این الزام هم به وام‌دهنده و هم به وام‌گیرنده کمک می‌کند تا طرح عمرانی را طوری تنظیم و اجرا کنند که برای اقتصاد کشور وام‌گیرنده واجد ارزش و اهمیت واقعی باشد. بانک جهانی برای ارزیابی عملکرد کشورهای عضو، هر از چند گاهی هیأت‌های اقتصادی به کشورهای اعزام می‌کند تا پیشرفت برنامه‌های عمرانی و مشکلات و سیاست‌های اقتصادی آنان را بررسی و ارزیابی کند. این ارزیابی شامل تحلیل سیاست‌های مالی و سرمایه‌گذاری دولت‌ها، برنامه‌ریزی‌ها، درجه تحقق هدف‌های برنامه، ترکیب هزینه‌های دولت، نحوه مصارف وام‌ها و کمک‌های خارجی، تجهیز و تخصیص منابع موجود داخلی، اثربخشی سیاست‌های بازرگانی و سرمایه‌گذاری خارجی و برنامه‌های اجتماعی است. غیر از این، ممکن است بانک به لحاظ یافته‌های خود، که مقصود از آنها تهیه نقشه‌ای کلی برای توسعه منظم و هماهنگ اقتصاد کشور وام‌گیرنده است، در مورد تغییر دادن سیاست‌های مربوط پیشنهادهایی به کشورهای مورد نظر ارائه کند. از لحاظ تعیین طرح‌ها و مشخص کردن اولویت‌های سرمایه‌گذاری اطلاع‌آسانی درباره تمام بخش‌های اقتصادی کشور فرضاً کشاورزی، صنعت، حمل‌ونقل و غیره روز به روز اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. بدین ترتیب، بانک جهانی همواره ایجاد واحدهای برنامه‌ریزی در وزارتخانه‌ها یا دستگاه‌های دولتی که مسؤولیت برنامه‌ریزی و توسعه بخش‌های اقتصادی را به عهده دارند تشویق می‌کند.

۲-۴- کمک‌های تکنیکی بانک جهانی

ارائه کمک‌های تکنیکی به کشورهای عضو بخش اصلی فعالیت‌های بانک جهانی است این کمک‌ها شامل همیاری با کشورهای عضو در تهیه یک پروژه مناسب، و تجزیه و تحلیل اقتصادی آن است. به علاوه، در پاره‌ای از وام‌ها مواردی همچون مطالعه عملی، فعالیت‌های نقشه‌برداری، کمک در مدیریت و همچنین طراحی و آموزش و انتقال فناوری پیش‌بینی شده که با همکاری کارشناسان بانک امکان‌پذیر می‌شود. بانک جهانی علاوه بر راهنمایی در مورد تعیین و تدوین طرح‌ها در انجام امور اساسی نیز مانند تجزیه و تحلیل اقتصادی و تنظیم سیاست‌های صحیح اقتصادی و ایجاد مؤسسات کارآمد اقتصادی، مطالعه توسعه بخش‌ها، تعیین طرح‌ها و اولویت‌ها و یافتن راه‌حلی برای مشکلات خاص به کشورهای عضو کمک می‌کند. بانک همچنین مخارج فعالیت‌های فوق را یا به عنوان قسمتی از تمام مبالغ

وام، یا به صورت کمک بلاعوض در مورد مبالغ کوچک، تأمین می‌کند. بانک برای تأمین هزینه‌هایی از این قبیل بررسی‌ها و فعالیت‌های قبل از سرمایه‌گذاری، از برنامه عمران سازمان ملل متحد در خواست کمک می‌کند.

در عرض ۲۰ سال اخیر بانک برای کمک‌های فنی بیش از ۱۴ میلیون دلار کمک بلاعوض داده است و حدود ۵۰ بررسی قبل از سرمایه‌گذاری و تعیین طرح را به اتمام رسانده است.^{۱۹} سایر فعالیت‌های بانک را می‌توان در زمینه‌های زیر خلاصه نمود:

۱- طرح‌هایی که مخارج آنها به عهده برنامه عمران سازمان ملل متحد است و بانک جهانی به عنوان سازمان مجری عمل کرده است.

۲- در وام‌های بانک جهانی و اعتبارات مؤسسه بین‌المللی توسعه، ماده قانون‌هایی برای اعطای انواع مختلف کمک‌های فنی به کشورها گنجانده می‌شود، از قبیل خدمات مشاوران و کارشناسان، مطالعه امکان اجرای طرح و بررسی آموزشی در خارج،

۳- در مورد برخی از بخش‌ها مثل کشاورزی و آموزش و پرورش، قسمت اعظم احتیاجات قبل از سرمایه‌گذاری کشورهای عضو با همکاری بانک جهانی و یونسکو و سازمان خواربار و کشاورزی جهانی تأمین گردیده است.

۴- قسمت اعظم کمک‌های فنی به صورت جزئی از سایر عملیات بانک، مثلاً تعیین و اعزام هیأت‌های اقتصادی و فنی، مأمور کردن کارمندان بانک در ادارات و دفاتر خارجی بانک انجام می‌پذیرد.^{۲۰}

۳- تقسیم‌بندی طرح‌ها

طرح‌هایی که به آنها وام تعلق می‌گیرد را می‌توان به بخش‌های زیر تقسیم نمود: ترمیم، برق، حمل‌ونقل، مخابرات، کشاورزی، صنعت، واردات برای توسعه اقتصادی و صنعتی، آب آشامیدنی، آموزش و پرورش، تنظیم خانواده و ... اولویت بانک جهانی در بین این بخش‌ها، احتیاجات کشور متقاضی است.

- کشاورزی

در سال‌های اول پس از جنگ جهانی دوم اکثر کشورهایی که از بانک جهانی وام دریافت نمودند، به توسعه اقتصادی با تکیه بر صنعت معتقد بودند و جهت بهبود وضعیت کشاورزی

19. A Study of IMF and World Bank Poverty Reduction Strategies, 20.

20. Prabirjit, *op. cit.*, 80.

خود بر تغییر روش زراعت و تقسیم اراضی متکی بودند، و از سوی دیگر نیز در سال‌های اولیه از عمر بانک جهانی، طرح‌های چندانی که برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی موجه و از لحاظ اقتصادی صحیح باشد به بانک ارائه نشد. به طور مثال بانک جهانی در آفریقا مجبور شد تا لزوم اجرای طرح‌های سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی را به کشورهای عضو گوشزد نماید. اشکال دیگر این‌گونه طرح‌ها لزوم مواجهه با کشاورزان خرده‌پا بود، لذا ابتدا باید راه‌هایی برای تماس با آنها پیدا می‌شد و عوامل مختلف اقتصادی، روانی، اجتماعی و نهادی در نظر گرفته می‌شد. اما با گذشت زمان، اهمیت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی آشکار شد، به خصوص کمبود شدید ارزاق و آذوقه در ممالک در حال توسعه این اهمیت را دو چندان نشان می‌داد.

امروزه با استفاده از بانک‌های تجاری و کشاورزی و شرکت‌های تعاونی تدارک ملزومات کشاورزی، و ... پیشرفت چشمگیری در الزام به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و منافع و مزایای آن صورت پذیرفته است و به دلیل پیشرفت‌های فناورانه، سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی بالا رفته و به این ترتیب بانک جهانی موفق شده بر میزان وام‌های اعطایی خود در این زمینه بیفزاید.

بانک قبل از اعطای وام به یک طرح کشاورزی، سیاست‌های توزیع و قیمت‌گذاری کشور متقاضی را بررسی و توصیه‌های لازم را در جهت اصلاح آن به عمل می‌آورد، همچنین بانک روز به روز به اعطاء وام برای تسهیلات پیشرفته بازاریابی برای محصولات کشاورزی از قبیل انبار کردن، تبدیل کردن و حمل‌ونقل محصولات اهمیت بیشتری قائل می‌شود.

با اجرای یک طرح کشاورزی، بانک تلاش می‌کند قیمت‌گذاری به نحوی باشد تا کشاورزان در ازاء سرمایه‌گذاری و زحمت خویش، عایدی کافی به دست بیاورند. با افزایش محصول، هزینه واحد تولید کاهش یافته و درآمدی مکفی حاصل می‌شود.

مسئله دیگر مورد نظر بانک در بخش کشاورزی، مربوط به تقاضا برای محصول مورد نظر است. این نکته از توجه باز نمی‌ماند که برای بعضی محصولات غذایی، تقاضا همپای افزایش درآمد افزایش نمی‌یابد مثلاً تقاضا برای غلات بر اثر ازدیاد درآمد کاهش می‌یابد. زیرا با افزایش درآمد، مصرف محصولات پروتئین‌دار جانشین غلات می‌شود لذا بانک می‌کوشد تا تنوع تولید در بخش کشاورزی تحقق یابد.

مسأله دیگر برای بانک این است که علاوه بر رفع گرسنگی در جهان باید سوء تغذیه نیز برطرف شود و این به معنای آن است که طرح مزبور باید مستلزم بهبود کیفیت و کمیت غذاها باشد.^{۲۱}

- آموزش و پرورش

بانک جهانی از سال ۱۹۶۳ به بخش آموزش و پرورش ورود کرد و تاکنون ۳۰ میلیارد دلار وام و اعتبار به این بخش اعطا نموده و حدود ۱۶۴ پروژه را در ۸۲ کشور تأمین مالی نموده است.^{۲۲} در این بخش بانک همکاری نزدیکی با دولت‌ها، سازمان ملل متحد و مؤسسات خیریه در کشورهای در حال توسعه جهت کمک به کوشش‌های آنها در جهت برنامه «آموزش برای همه» انجام داده است. بانک همواره آماده است برای توسعه آموزش و پرورش در کلیه سطوح به کشورهای عضو کمک نماید.

گرچه بانک در تمامی سطوح این بخش آماده اعطای وام بوده ولی بیشتر بر کمک به رشته‌هایی از آموزش و پرورش که برای توسعه اقتصادی کشور مربوط حائز اهمیت است تأکید دارد. هدف کلی توسعه و تجدید سازمان نظام‌های آموزشی و برآورده شدن نیازهای کشور متقاضی است. تأکید بانک بر تربیت افراد ماهر بیشتر و بالا رفتن کیفیت معلومات و مهارت آنها است چرا که یکی از موانع عمده پیشرفت صحیح اقتصادی در کشورهای در حال توسعه فقدان یا کمبود نیروی انسانی ماهر است.

قسمت اعظم کمک‌های گروه بانک جهانی به آموزش و پرورش از طریق مؤسسه بین‌المللی توسعه تأمین می‌شود. علت این موضوع کمبود نیروی انسانی ماهر در کشورهای فقیرتر است که برای دریافت وام از آن مؤسسه واجد شرایط هستند. به علاوه برای آموزش و پرورش اعطای وام‌هایی با شرایط ساده، بر وام‌های دارای شرایط سخت از شرایط ارجحی برخوردار است، زیرا منابع این رشته گرچه عظیم است ولی بسیار دیر ظاهر می‌شود. حتی موقعی که خود بانک برای آموزش و پرورش وام می‌دهد مهلت بیشتری مقرر می‌دارد یعنی وام‌گیرنده در دوره طولانی‌تری شروع به بازپرداخت وام می‌کند.

کمک‌های بانک در زمینه آموزش و پرورش در آن رشته‌ای متمرکز می‌شود که برای توسعه اقتصادی کشور مربوطه حائز اهمیت باشد. هدف کلی آن است که نظام‌های آموزش و

21. Kinley, "Human Rights and the World Bank: Practice, Politics and Law", 204.

۲۲. مشبکی، پیشین، ۱۳۲.

پرورش توسعه و تجدید سازمان یابند و احتیاجات کشورهای مربوطه را بهتر برآورده سازند. قبل از آنکه بانک یک طرح آموزشی را تصویب کند در مورد نظام‌های آموزشی کشور متقاضی وام بررسی جامعی انجام می‌دهد تا ارزش این نظام را در پرورش افراد ماهر، ارتباط متقاضی و وام بررسی جامعی انجام می‌دهد تا ارزش این نظام را در پرورش افراد ماهر، ارتباط برنامه‌های درسی با سطح فعلی و آتی توسعه اقتصادی کشور و درجه بهره‌وری اداره دستگاه آموزشی کشور مربوطه را سنجیده باشد. اکثر وام‌های بانک برای کمک به توسعه و بهبود مدارس متوسطه، آموزش فنی و مهندسی و تربیت معلم اختصاص یافته است. بانک جهانی در حال حاضر مشغول بررسی سرمایه‌گذاری در طرح‌های جدید آموزشی است، مانند آموزش بزرگسالان و برنامه‌های نمونه، آموزش و پرورش ابتدایی با استفاده از وسائل مدرن آموزشی از جمله وسایل ارتباط جمعی، طرح‌های ارتقای سطح آموزش و مهارت‌های کشاورزی در جوامع روستایی و غیره. همچنین وام‌های بانک شامل تسهیلات آموزشی مانند مصالح ساختمانی، تجهیزات و متون درسی، خدمات کارشناسان خارجی، بورس خارج از کشور و تربیت اتباع کشور مربوطه در خارج از کشور است. بانک معمولاً به تأمین مالی هزینه‌های مستمر که به پول ملی باید پرداخت شود مانند حقوق معلمان نمی‌پردازد.^{۲۳}

- بهداشت

کمک به مردم فقیر در امر بهداشت پایه و تغذیه، مسأله‌ای حیاتی برای کاهش فقر و پیشرفت اقتصادی است، در حالی که در این خصوص در دهه گذشته پیشرفت‌های مهمی صورت گرفته ولی چالش‌های اصلی باقیمانده است از ۱۱ میلیون کودکی که هر ساله در کشورهای در حال توسعه می‌میرند. ۷۰٪ آنان بر اثر بیماری‌های قابل پیشگیری همچون مالاریا یا ذات‌الریه، اسهال، سرخجه و ایدز و یا از سوء تغذیه جان خود را از دست می‌دهند. بانک جهانی هر ساله به طور متوسط ۱/۳ میلیارد دلار برای امر بهداشت و تغذیه و برنامه‌های جمعیتی در کشورهای در حال توسعه اختصاص می‌دهد.

بانک یک برنامه منطقه‌ای در همکاری با کشورهای آفریقایی برای مبارزه با این بیماری به راه انداخته است که منابع اعتباری ویژه‌ای برای نهادها و انجمن‌هایی که این مبارزه را گسترش داده‌اند اختصاص می‌دهد.^{۲۴}

23. Kinley, *op. cit.*, 255.

24. Easterly, "The Effect of International Monetary Fund and World Bank Program on Poverty", 5.

- برنامه‌ریزی خانواده

بانک جهانی اعتقاد دارد که رشد سریع جمعیت مهم‌ترین مانع پیشرفت اقتصادی و اجتماعی بسیاری از کشورهای در حال توسعه است. برای جلوگیری از رشد جمعیت سه راه وجود دارد: ۱- افزایش میزان مرگ و میر؛ ۲- ازدیاد میزان مهاجرت؛ ۳- تقلیل میزان زاد و ولد. که راه اول ناپسند، راه دومی غیر واقع‌بینانه، و تنها از راه سوم می‌توان بر مشکل رشد جمعیت چیره شد، چرا که رشد جمعیت در کشورهای در حال توسعه باعث می‌شود که میزان بسیار بالایی از پس‌انداز ملی خود را از سرمایه‌گذاری تولیدی به سوی حفظ سطح زندگی که در حال حاضر نیز بسیار پایین است سوق دهند، لذا فقر در کشورهای فقیر ادامه می‌یابد.

بانک جهانی سرمایه‌گذاری در بخش کنترل جمعیت را یکی از برنامه‌های عمرانی می‌داند. بانک در مورد برنامه‌ریزی خانواده، اخیراً یک اداره در طرح‌های جمعیت در مقر بانک تأسیس کرده است که مشغول تدوین سیاست‌های بانک برای اعطای وام در این زمینه است. از طرفی، بانک دریافته است که بسیاری از کشورهای عضو در این بخش بیشتر به راهنمایی فنی احتیاج دارند تا کمک‌های مالی هنگفت. لذا، بانک جهانی با کمک سایر مؤسسات سازمان ملل متحد حاضر است این‌گونه راهنمایی‌ها را در اختیار کشورهای عضو قرار دهد؛ همچنین آماده است تأمین مالی تسهیلاتی را به طور بلاعوض به عهده بگیرد که برای اجرای طرح‌های برنامه‌ریزی خانواده در ممالک عضو لازم است.

- توسعه حمل‌ونقل و برق

در تمامی ممالک در حال توسعه، بهبود و گسترش طرح‌های اساسی مثل حمل‌ونقل و نیروی برق از ارکان اساسی رشد اقتصادی است. بانک از ابتدای تأسیس به این دو بخش توجه خاصی داشته که هنوز نیز ادامه دارد، زیرا علاوه بر موقعیت‌های بسیار، هنوز نیاز در این دو بخش زیاد است. بانک کمک‌های فنی زیادی در این زمینه ارائه داده است.

- صنعت

هدف بانک در این بخش این است که هر کشور آن چیزی را تولید کند که به بهترین وجه مناسب و مطلوب آن کشور باشد. عقیده بانک این است که کشور مزبور در راه استفاده کامل و صحیح از طرح مربوط دارای منابع لازم انسانی و مادی باشد. وام‌های اعطایی در بخش صنعت به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم پرداخت می‌شود.

در پرداخت مستقیم، بانک بر خود طرح مثلاً احداث یک کارخانه وام می‌دهد و در پرداخت غیرمستقیم، وام بانک جهانی در اختیار بانک‌های کشور عضو قرار می‌گیرد تا آنها وجوهی را به مؤسسات تولیدی محلی وام دهند. وام‌های بانک برای طرح‌های زیربنایی همچون حمل‌ونقل و برق به کشور عضو کمک می‌کند تا شالوده توسعه صنعتی خویش را فراهم آورد. در وام‌هایی که به بخش صنعت تعلق می‌گیرد شروطی همچون آموزش کارکنان فنی، مدیریت و یا بخش اداری گنجانده می‌شود.

- جهانگردی

بانک جهانی در سال ۱۹۶۸ تصمیم گرفت که برنامه جامعی در مورد توسعه جهانگردی تدوین نماید لذا یک اداره طرح‌های جهانگردی تشکیل داد. وام‌های اعطایی بانک در بخش زیربنایی مانند احداث بزرگراه و یا فرودگاه به امر جهانگردی نیز کمک می‌نماید. در بخش جهانگردی نیز پرداخت وام‌ها به دو صورت مستقیم و غیر مستقیم صورت می‌گیرد یعنی هم از طریق اعطاء مستقیم به طرح معین و هم از طریق بانک‌های کشور ذیربط. بانک در این بخش سعی دارد که از آموزش کارکنان طرح ذیربط اطمینان حاصل نماید لذا بر همکاری نزدیک بین کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته در این خصوص تأکید می‌نماید اتحادیه مالی بین‌المللی که وابسته به بانک جهانی است با بخش خصوصی در ممالک در حال توسعه اشتراک مساعی دارد همچنین برای مشارکت و همکاری با سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی در بخش جهانگردی ترتیباتی به عمل می‌آورد.

۴- دلایل عدم پذیرش درخواست وام

بانک به دلایل گوناگونی ممکن است با درخواست وام موافقت نکند. مثلاً معتقد باشد که متقاضی وام می‌تواند از منابع دیگری وجوه لازم را تأمین کند. از سوی دیگر موضوع بازپرداخت وام را به طور جدی از ابتدا در نظر می‌گیرد، به طوری که اگر تشخیص دهد که کشوری از عهده بازپرداخت وام بر نخواهد آمد، به موجب اساسنامه و به خاطر رعایت احتیاط از اعطای وام به آن کشور خودداری می‌کند. همچنین هرگاه بانک یقین حاصل کند که یک طرح پیشنهادی موجب رقابت نامطلوبی خواهد بود از اعطای وام برای اجرای آن طرح خودداری می‌کند. بانک جهانی همچنین برای دادن وام به اثرات اجتماعی و بوم‌شناسی طرح توجه می‌کند و به این موضوع واقف است که هر طرحی ممکن است عواقب و اثرات متعددی، چه مستقیم و چه غیر مستقیم برای محیط اعم از تجاری و اجتماعی داشته باشد و

لذا روز به روز بر تلاش‌های خود افزوده تا اثرات نامطلوب حاصل از اجرای طرح‌هایی که برای آنها وام پرداخت می‌کند را رفع کند.^{۲۵}

۵- مؤسسه بین‌المللی توسعه^{۲۶}

این مؤسسه که وابسته به بانک جهانی است در سال ۱۹۶۰ تأسیس شد. این مؤسسه سازمانی است که در جهت توسعه اقتصادی کشورها اقدام به اعطای وام‌های سهل می‌نماید. اصولاً یک دسته از کشورها اقدام به دریافت وام سهل می‌نمایند. کشورهای تازه به استقلال رسیده، به دلیل اقتصاد ضعیف و ظرفیت تولیدی پایین، سال‌ها طول می‌کشد تا بتوانند از عهده بازپرداخت وام‌های مرسوم برآیند.

شرایط اعتباری سخت، این کشورها را در پرداخت دیون با مشکل مواجه می‌سازد به طوری که در بعضی از این کشورها بازپرداخت‌ها حتی بیشتر از درآمد ارزی آنها می‌شود. در ابتدا هدف از تأسیس این مؤسسه اعطای وام‌های سهل به کشورهای فقیری بود که قدرت و توانایی پرداخت اصل و فرع وام‌های بانک جهانی را نداشتند. در این رابطه، مؤسسه، وام‌های خود را به فقیرترین کشورها اختصاص داده بود. یعنی آن کشورهایی که درآمد ناخالص ملی سرانه پایین‌تر از ۳۰۰ دلار داشتند. به عنوان مثال در این مورد می‌توان از دو کشور هند و پاکستان نام برد. همچنین تحت شرایط معینی کشورهای کم‌درآمد می‌توانند وام‌های ترکیبی از بانک جهانی و مؤسسه توسعه دریافت کنند.

شرط دریافت این‌گونه وام‌ها این است که درآمد ناخالص ملی کشور ذی‌ربط فقط مختصری از حد استاندارد باشد که مؤسسه تعیین کرده بیشتر باشد و آن کشور با مشکل بازپرداخت دیون خارجی مواجه باشد. کشورهایی که استحقاق دریافت وام‌های ترکیبی را دارند، معمولاً برای اجرای طرح از مؤسسه توسعه اعتبار و برای اجرای طرح دیگر از بانک جهانی وام دریافت می‌کنند.

مؤسسه توسعه جهت ارزیابی پیشرفت اقتصادی کشورهای عضو، هیأت‌هایی را به ممالک مربوط اعزام می‌کند. این هیأت‌ها بدین منظور ارزیابی خود از تحلیل سیاست‌های مالی و سرمایه‌گذاری دولت؛ برنامه‌ریزی عمرانی؛ تحقق هدف‌های برنامه؛ نحوه هزینه دولت؛ نحوه مصرف کمک‌های خارجی؛ تجهیز و تخصیص منابع خارجی؛ اثربخش بودن سیاست‌های

25. Monitoring the Performance of International Financial Institutions, Global Monitoring Report 2007, 55.

26. International Development Association (IDA)

بازرگانی و سرمایه‌گذاری خارجی؛ برنامه‌های اجتماعی و ... را به عمل می‌آورند^{۲۷}، تا از این طریق مؤسسه بتواند اطمینان حاصل کند که سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها اشتباه نبوده و به رشد اقتصادی کمک می‌نماید.

هدف اصلی مؤسسه این است که کشورهای وام‌گیرنده را قادر سازد، طرح‌های عمرانی صحیح را بدون آنکه سنگینی چندانی بر بار استهلاک دیون خارجی آنها داشته باشد اجرا کنند. از آنجایی که وام‌های مؤسسه فقط به فقیرترین کشورهای اعطا می‌شود، در پرداخت وجوه به این کشورها همواره نظارت بسیار دقیق به عمل می‌آید تا وجوه مذکور صرف پروژه شود بدین ترتیب امکان سوء استفاده از بین می‌رود. همچنین، کارشناسان مؤسسه توسعه طی دیدارهای ادواری از کشورهای دریافت‌کننده وام و مجری طرح ممکن است پیشنهادهایی برای تغییر سیاست‌های آنان ارائه بدهند که البته اگر دولت‌های وام‌گیرنده مطمئن شوند که راهنمایی‌های مؤسسه توسعه از هر گونه انگیزه سیاسی مبری است.

مؤسسه مجاز نیست در سیاست و امور داخلی کشورهای عضو مداخله کند. با این وصف، این‌گونه مسائل بدان معنا نیست که مؤسسه توسعه باید اوضاع و احوال یا تحولات سیاسی کشورهای عضو را از نظر دور دارد زیرا توجه یا عدم توجه مؤسسه به وضع اقتصادی کشورها می‌تواند در وضعیت اقتصادی آنها مؤثر باشد و به علاوه مؤسسه توسعه نباید به لحاظ ترکیب سیاسی حکومت یک کشور از اعطای وام به آن کشور خودداری کند.

۶- اتحادیه مالی بین‌المللی^{۲۸}

این اتحادیه در سال ۱۹۶۰ تأسیس شد و اعضای مؤسس آن ۵۶ کشور از اعضای بانک جهانی هستند. این اتحادیه تنها سازمان بین‌المللی است که هدف آن کمک به توسعه بین‌المللی مؤسسات خصوصی و همچنین کمک به دولت‌ها در جهت امر سرمایه‌گذاری خصوصی است.

تشویق مؤسسات خصوصی به سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه عضو این اتحادیه و کمک به پیشرفت مؤسسات خصوصی که سرمایه کافی ندارند از اهداف این مؤسسه است.

سرمایه‌گذاری‌هایی که توسط شرکت انجام می‌شود با سرمایه مؤسسات خصوصی و با استفاده از تجارب مدیریت شرکت مالی در راه پیشبرد اقتصادی این کشورها به کار گرفته می‌شود.

این اتحادیه جهت سرمایه‌گذاری، به سوددهی فعالیت شرکت‌های طرف کمک، ازدیاد عواید ارزی و کاهش مخارج ارزی، بالا بردن میزان اشتغال، افزایش توانایی‌های نیروی کار و مهارت‌های فردی، ازدیاد محصولات و کالاهای حاصله و بالا بردن سطح دانش علمی و فناوری توجه دارد.

مهم‌ترین معیارهای مؤسسه در امر سرمایه‌گذاری به این شرح است: ازدیاد عواید ارزی یا تقلیل مخارج ارزی؛ افزایش اشتغال، بهبود نیروی کار و مهارت‌های مدیریت یا ازدیاد کارایی سرمایه و کارگر؛ ازدیاد تولیدات کشاورزی یا صنعتی و یا سایر کالاها و خدمات لازم که به نحوی با طرح مرتبط هستند؛ افزایش مهارت و دانش علمی و فناوری؛ و بهره‌برداری از منابع طبیعی کشور بنا بر شرایطی عادلانه و مناسب.

علاوه بر اینها شرکت مالی به طرح‌هایی نقش خصوصی در آن شرکت نکند وام و یا سرمایه اعطا نمی‌کند.

۷- آژانس چندجانبه تضمین سرمایه‌گذاری^{۲۹}

اهداف این مؤسسه ضمانت مناسب سرمایه‌ها در مقابل ضررهای ناشی از ریسک‌های غیرتجاری است. قبل از هرگونه ضمانت می‌گذازد باید از موارد زیر اطمینان حاصل نماید: سرمایه‌گذاری مربوطه از لحاظ تجاری مقرون به صرفه بوده و به امر توسعه کمک نماید؛ و بهره‌برداری از آن برای محیط زیست مضر نباشد.

همچنین آژانس برای پیشرفت امر اطلاع‌رسانی، بالا بردن میزان سرمایه‌گذاری خارجی و افزایش فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای انتقالی، خدمات مشورتی و سیاست‌گذاری ارائه می‌دهد.

۸- بانک جهانی و حفظ صلح و امنیت بین‌المللی

مطابق گزارشی که کوفی عنان دبیر کل سابق سازمان ملل در سال ۲۰۰۱ ارائه داد، مسؤولیت اصلی پیشگیری از درگیری به عهده دولت‌هاست و البته جامعه مدنی نیز نقش مهمی در این

امر به عهده دارد. مطابق این گزارش، پیشگیری مؤثر از درگیری از شروط اساسی دستیابی و حفظ صلح پایدار است.

در گزارش مذکور همکاری و مشارکت کلیه ارکان سازمان ملل و دیگر نهادها نیز مورد توجه قرار گرفته است. از جمله شورای اقتصادی - اجتماعی سازمان ملل متحد که طبق گزارش دبیر کل می‌تواند با شورای امنیت و مجمع عمومی در خصوص دستیابی به صلح، امنیت، احترام به حقوق بشر و توسعه پایدار فعالانه وارد عمل شده ضمناً کانال ارتباطی قوی سازمان‌های تخصصی ملل متحد با دیگر ارکان اصلی و فرعی سازمان ملل هم باشد.^{۳۰}

انجام مسؤولیت پیشگیری به نحو مؤثر نیازمند آن است تا پس از اعلام اخطار از سوی ساختاری که وظیفه انجام هشدار به هنگام را دارد، سریعاً اقدامات اجرایی در سطح مجزا آغاز شوند. در این دو سطح از پیشگیری‌ها، یکی به سبب ریشه‌ای و ساختاری ایجاد بحران می‌پردازد و دیگری نیز در جهت حل علل مستقیم نوع بحران‌های انسانی فعالیت می‌کند. در اینجا اقدامات ریشه‌ای را بررسی می‌کنیم.

پیشگیری ساختاری، مجموعه اقدامات و راهبردهایی است که سعی می‌نماید تا در درازمدت عوامل ریشه‌ای شروع بحران نظیر فقر، سرکوب سیاسی و توزیع نامتعادل منابع را با اقداماتی همچون بر طرف کردن نیازهای اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی و بازسازی جامعه با ایجاد نظامات پذیرفته‌شده بین‌المللی یا سایر طرق دیگر، حل و فصل نماید. اقدامات پیشگیرانه ساختاری از ابعاد مختلف سیاسی و امنیتی، اقتصادی، حقوقی و نظامی برخوردار است که در هر بعد یکسری اقدامات پیشگیرانه برای جلوگیری از وقوع بحران صورت می‌پذیرد.

مهم‌ترین اقدام سیاسی جهت انجام مسؤولیت پیشگیرانه ساختاری، ایجاد حاکمیت مناسب در مرکز امور یک کشور است چرا که در بسیاری موارد منشأ حاکمیت نداشتن قانون و وجود نظام نامناسب قضایی، توزیع نامناسب منابع، سوء استفاده‌های حقوق بشری و به طور کلی منشأ تمام نارضایتی‌ها و ایجاد تعارضات در یک کشور و وقوع بحران‌ها و جنایات گسترده علیه بشریت، وجود حاکمیت بی‌کفایت است.

افزایش سطح دموکراسی، اعتقاد مردم درباره وجود فرصت برابر و واقعی برای تأثیرگذاری در مسائل سیاسی می‌تواند کمک مؤثری بر پیشگیری از وقوع جنایات گسترده علیه بشریت باشد.

مشکلات اقتصادی نظیر بیکاری، درآمد پایین، وجود تورم شدید، افزایش هر روز فاصله طبقاتی و ایجاد بحران‌های شدید اقتصادی می‌توانند زمینه‌ساز وقوع بحران‌های شدید انسانی در کشورها شوند به همین منظور راهکارهای اقتصادی مختلفی برای پیشگیری ساختاری از وقوع این‌گونه بحران‌ها پیشنهاد شده است. افزایش کمک‌ها و همکاری‌ها برای رفع بی‌عدالتی در توزیع منابع و فرصت‌ها، ترغیب و کمک به اتخاذ اصلاحات سازمانی و سیاست‌های داخلی، کاهش فساد مالی، افزایش سرمایه‌گذاری‌ها، ارتقای رشد و کاهش نابرابری‌ها، انجام کمک‌های ویژه برای توسعه حمل‌ونقل و ارتباطات، ارتقای مدیریت منابع طبیعی، فراهم آوردن دریافت وام‌های ویژه صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی از جمله روش‌های اقتصادی برای پیشگیری از ایجاد و زمینه برای وقوع جنایات عظیم انسانی هستند. از نظر اقتصادی می‌توان سه راهبرد مهم را در پیش گرفت: نخست تعهد کشورها و سازمان‌های بین‌المللی به انجام کمک‌های مالی و اقتصادی، مشروط بر اینکه در مقابل آن، اقدامات خاص سیاسی از سوی کشور ذی‌ربط صورت گیرد. به عنوان مثال کشور مزبور تعهد نماید تا انتخابات آزاد برگزار شود و یا اینکه سوء استفاده‌های علیه حقوق بشر را متوقف سازد هم ایجاد مشوق‌ها و انگیزه‌های اقتصادی، نظیر ایجاد شرایط بهتر تجاری، انجام سرمایه‌گذاری خارجی، وضع امتیازات گمرکی و مالیاتی و دسترسی به فناوری‌های پیشرفته، حذف تحریم‌های احتمالی کنونی است؛ و سوم، تهدید به انجام تحریم‌های اقتصادی نظیر تهدید به ایجاد ممنوعیت‌های تجاری انتخابی یا کلی، تهدید به فسخ یا بلوکه کردن توافقات تجاری یا باز پس گرفتن کمک‌های مالی و اقتصادی صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی.

۸- اقدامات بانک جهانی در جهت حفظ صلح و امنیت

بانک جهانی تأثیر بسیار زیادی را در وضعیت پس از جنگ دارد. این امر زمانی اهمیت پیدا می‌کند که یک کشور نیاز به تغییرات ساختاری دارد. مفهوم تحکیم صلح بر این اندیشه استوار است که باید پس از پایان یک مخاصمه اوضاع به گونه‌ای مدیریت شود که از تکرار آن جلوگیری شود. وظیفه تحکیم صلح تنها مربوط به امور نظامی نیست بلکه مسائل مالی، ارتش و تقویت پلیس را نیز در بر می‌گیرد.

تحکیم صلح ایجاد پیوند میان دولت‌های درگیر برای نیل به منافع متقابل یا بازسازی نهادها و زیرساخت‌هایی است که بر اثر جنگ از هم گسیخته‌اند. تحکیم صلح در مخاصمات مسلحانه داخلی در بر گیرنده خلع سلاح نیروهای رقیب، اعاده نظم و جمع‌آوری و نابودی

سلاح‌ها، بازگشت پناهندگان، آموزش نیروهای امنیتی، نظارت بر اجرای انتخابات، اصلاح و تقویت نهادهای حکومتی و فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت مردم در فعالیت‌های سیاسی است. در بعد بین‌المللی و در پایان درگیری‌های مسلحانه بین‌المللی نمونه اقدامات تحکیم صلح می‌توانند شامل اجرای طرح‌های مشترک با کمک دو یا چند دولت در جهت پیشرفت اقتصادی اجتماعی دول شرکت‌کننده در مخاصمه در حوزه‌های کشاورزی، حمل‌ونقل، بهره‌برداری از منابع مشترک باشند.^{۳۱}

در اقدامی دیگر کوفی عنان دبیر کل وقت سازمان ملل هیأت عالی رتبه‌ای را برای تهیه گزارش راجع به تهدیدات و چالش‌های فرا روی سازمان ملل و شیوه‌های برخورد با آنها منصوب کرد. گزارش این هیأت با عنوان «جهانی امن‌تر؛ مسؤولیت مشترک‌ما» در دسامبر ۲۰۰۴ منتشر شد. در گزارش موصوف، شش دسته تهدید معرفی شده‌اند که در همه آنها وضعیتی وجود دارد که منجر به مرگ گسترده یا کاهش فرصت زندگی شده و یا موجودیت دولت‌ها را به عنوان واحدهای اصلی سیاسی نظام بین‌المللی تهدید می‌کند. این شش دسته تهدید شامل ۱- تهدیدات اقتصادی - اجتماعی نظیر فقر، بیماری‌های واگیردار، آلودگی‌های زیست‌محیطی ۲- مخاصمات بین‌الدولی ۳- مخاصمات داخلی نظیر جنگ داخلی و نسل‌کشی ۴- تولید و گسترش سلاح‌های شیمیایی، بیولوژیکی و هسته‌ای ۵- تروریسم و ۶- جرایم سازمان یافته هستند.^{۳۲}

«آزادی بیشتر: به سوی توسعه، امنیت، حقوق بشر برای همگان»، عنوان گزارش دیگری بود که دبیر کل در سال ۲۰۰۵ ارائه داد و در آن بر رابطه مستقیم توسعه، امنیت و حقوق بشر تأکید نمود.^{۳۳}

معماران حفظ صلح سازمان ملل تلاش‌های بسیاری را در جهت حمایت از دولت‌هایی که در وضعیت پس از جنگ به سر می‌برند جهت جلوگیری از بازگشت مخاصمه انجام داده‌اند. این تلاش‌ها را می‌توان در سه نهاد در سازمان ملل مشاهده نمود.

۳۱. میرزابی ینگجه، تحول مفهوم حاکمیت در سازمان ملل متحد، ۲۰۷.

32. Report of Secretary High Panel on Threats, Challenges and Changes, A More Secure World our Shared Responsibility, Newyork: DPI 2004

33. In Large Freedom, Towards Development, Security and Human Rights for all, Report of UN Security General, A/59/2005/21, March 2005

۸-۱- بانک جهانی و کمیسیون تحکیم صلح^{۳۴}

به دلیل اهمیت ایجاد ثبات در وضعیت پس از جنگ، دو رکن اصلی سازمان ملل یعنی شورای امنیت و مجمع عمومی اقدام به ایجاد یک رکن مشورتی با عنوان «کمیسیون تحکیم صلح» نمودند.^{۳۵} مهم‌ترین وظیفه کمیسیون تحکیم صلح سازمان ملل، طراحی رهیافت‌های جامع فراگیر برای تحکیم صلح و احیای کشورها پس از مخاصمات مسلحانه و ارائه نظر و توصیه در این مورد است. اگرچه نظرات کمیسیون، مشورتی هستند اما ارکان مؤسس آن توجه زیادی به نظرات آن نموده و بنابراین، تأثیر زیادی بر حفظ یا اعاده صلح در کشورها دارد. وظیفه تحکیم صلح تنها امور نظامی را در بر نمی‌گیرد بلکه مسائل مالی، ارتش، و تقویت پلیس را نیز شامل می‌شود.

در جهت بهبود وضعیت مالی، کمیسیون تحکیم صلح باید با مؤسسات مالی تخصصی سازمان ملل، بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، تعامل داشته و در تمامی جلسات این کمیسیون نمایندگان این مؤسسات حضور داشته باشند.^{۳۶} نتیجه اولین کارهای کمیسیون تحکیم صلح را می‌توان در دو کشور برون‌دی و سیرالئون مشاهده نمود. رهیافت‌های کمیسیون برای تحکیم صلح در این دو کشور بر چهار محور زیر استوار است:

۱- تحکیم دموکراسی و به‌زمامداری از طریق بالا بردن مشارکت عامه؛

۲- اصلاح بخش امنیتی و قضایی؛

۳- ایجاد شغل و مبارزه با بیکاری و گرسنگی، فقر و بهبود شرایط اقتصادی؛ و

۴- ایجاد مدیریت صحیح در بخش‌های اقتصادی و مالی^{۳۷}

۸-۲- صندوق تحکیم صلح سازمان ملل^{۳۸}

این صندوق جهت کمک مالی سریع، باثبات و طبقه‌بندی‌شده به دولت‌هایی که خطر بازگشت تعارض در آنها وجود دارد در سال ۲۰۰۶ ایجاد شد. این نهاد تحت نظر شورای امنیت تشکیل

34. Peace building Commission

۳۵. شورای امنیت با قطعنامه ۱۶۴۵ مورخ ۲۰ دسامبر ۲۰۰۵ و مجمع عمومی با قطعنامه ۱۸۰/۶۰ مورخ ۳۰ دسامبر ۲۰۰۵ این نهاد را ایجاد کردند.

36. Resolution of security council, S/RES/1645 (2005). Resolution of general Assembly, A/RES/60/180.

۳۷. بیگزاده، تحول عملیات حفظ صلح در سازمان ملل متحد، ۵۷.

38. Peace building Fund

شد و وظیفه تمرکز خاص بر تأمین مالی فعالیت‌های حفظ صلح در کشورهای ضعیف را دارد. تا پایان سال ۲۰۱۰، صندوق از ۱۳۷ پروژه در ۲۶ کشور حمایت کرده است. وظیفه آن حمایت از موافقتنامه‌های ایجاد صلح و ظرفیت‌سازی برای حل این تعارضات است. درآمد اصلی این صندوق از کمک‌های اختیاری دولت‌های عضو، سازمان‌ها و نهادهای غیردولتی است.^{۳۹}

در مواردی که بودجه این نهاد برای انجام یک پروژه در یک کشور پاسخگو نباشد صندوق با انعقاد موافقتنامه‌ای با بانک جهانی انجام پروژه را به بانک سپرده و بانک می‌تواند این فعالیت‌ها را از طرف این نهادهای خاص به اجرا در بیاورد و یا حتی سرمایه لازم را در اختیار نهاد ذی‌ربط قرار دهد.^{۴۰}

۸-۳- دفتر حمایت از تحکیم صلح^{۴۱}

کمیسیون تحکیم صلح و صندوق، تحت نظارت اداره حمایت از تحکیم صلح هستند که بخشی از دبیرخانه سازمان ملل است. این اداره یک بخش عملیاتی کوچک است که توسط یک دبیر کل اداره می‌شود و مستقیماً وظیفه گزارش‌دهی به دبیر کل سازمان ملل را دارد. وظیفه این اداره حمایت از کار کمیسیون و مدیریت صندوق و پیشنهاد به دبیر کل سازمان ملل در مورد سیاست‌ها و راهبردهای حفظ صلح است.^{۴۲}

در سال‌های اخیر، بانک جهانی توجه ویژه‌ای به مشارکت مؤثر بین‌المللی در حمایت از دولت‌های ضعیف^{۴۳} و در معرض مخاصمات مسلحانه نموده است. اصول راهنما برای مشارکت بین‌المللی، ترغیب بازیگران بین‌المللی به هماهنگی فعالیت‌ها از طریق همکاری، تقسیم وظایف و مشارکت در اشتغالات سیاسی؛ و داشتن نگرشی یکسان به سیاست، امنیت و چالش‌های توسعه است.

در جهت رسیدن به این اصول، بانک مشارکت خود را با سازمان ملل و نهادهای تخصصی به صورتی که درآمد می‌آید فهرست کرده است.

39. UN Peace building: An Orientation, Peace building Support Office, September 2010, 57.

۴۰. برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به: www.unpbf.org

41. Peace Building Support Office

42. Special Report, Ejeviome Eloho Otopo, UN Architecture to Build Peace in Post-Conflict Situation, p 7.

43. Frangible States

۹- بانک جهانی و همکاری با سازمان‌های بین‌المللی

بانک جهانی خود اذعان دارد که تلاش‌های بانک و سازمان ملل در موارد خاص در گذشته با تأخیر بوده و به همین دلیل ناکارآمد شده است. در این جهت بانک و سازمان ملل تلاش‌هایی را در جهت پاسخگویی بین‌المللی سریع و مؤثر نموده‌اند. خاطر نشان می‌شود که تلاش برای ایجاد چنین مشارکتی بین این دو نهاد به دلیل نقش اولیه و مهم آنها در کمک به دولت‌های فروپاشیده دارد. تلاش در این جهت در دو سند قابل مشاهده می‌باشد.

۹-۱- طرح عملیاتی سازمان ملل و بانک جهانی^{۴۴}

این طرح که یک طرح عملیاتی مشترک را به طور ثابت طراحی می‌کند در موارد پس از مخاصمه کاربرد دارد و شامل ابزارها و شیوه‌های کلی است مانند نیازهای پس از مخاصمه و ارزیابی ضروریات پس از وقوع شورش در داخل یک کشور.

۹-۲- توافقات اصولی مالی^{۴۵}

توافقات اصولی مالی بین مؤسسات تخصصی سازمان ملل و بانک جهانی صورت می‌گیرد. هر نهادی که این توافقنامه را امضاء کند می‌تواند از قوانین مالی آن در اجرای پروژهای مالی‌اش استفاده کند و این امر تأخیر در اجرا را کاهش می‌دهد.

۹-۳- همکاری با سازمان توسعه همکاری

بانک جهانی نشست‌های مشترکی را به طور خاص با کمیته همکاری توسعه^{۴۶} در سازمان توسعه و همکاری اقتصادی داشته است این نشست‌ها در رابطه با موضوعاتی چون بازسازی دولت‌ها، امنیت و مشارکت بوده است. این نشست‌ها به بانک کمک نموده است تا دیدگاهش را در مورد ارتباط مستقیم بین بازسازی دولت و حفظ صلح نشان دهد و اینکه میان امنیت و توسعه رابطه مستقیم برقرار است. بانک بر ایجاد دانش عمیق‌تر در مورد تأثیر در دسترس بودن منابع مالی در طول یک مخاصمه در رسیدن به صلح پایدار تأکید ویژه دارد. این نشست‌ها ابزارهای قابل دسترس را در طول دوران گذار بررسی کرده و خلأهای مالی ارزیابی و خطرات شناسایی شده است.

44. UN-WB Operation Annex

45. Fiduciary Principles Accord

46. Development Assistance Committee

۹-۴- همکاری با بانک عمران آفریقا^{۴۷} و جامعه اروپا در رابطه با حمایت از بودجه

بانک در این زمینه به مطالعه تجارب گذشته خود پرداخته و مجموعه‌ای از اصول مشترک را برای حمایت از بودجه در وضعیت‌های پر مخاطره پیشنهاد می‌دهد. تمرکز بر پنج کشور است: آفریقای مرکزی، سیرالئون، بروندي، گینه بیسائو و هائیتی، که به عنوان نمونه انتخاب شده و مطالعات تحلیل تطبیقی در این کشورها در حال انجام است. تلاش بر این است تا بهترین روش برای کمک‌های مالی در این کشورها انتخاب شود. بانک جهانی رابطه نزدیکی با بانک عمران امریکا، بانک عمران آسیا و بانک عمران آفریقا دارد اما با آنها روابط رسمی یا مالی ندارد. با مبادله اطلاعات و تشکیل جلسات بین مأموران و کارگزاران بانک جهانی و بانک‌های منطقه‌ای از دوباره‌کاری اجتناب می‌شود. از بانک‌های منطقه‌ای دعوت به عمل می‌آید که در جلسات گروه‌های کمک به کشورهایی شرکت کنند که در منطقه آن بانک‌ها قرار دارند. علاوه بر مشورت منظم بین کارکنان بانک جهانی و کارکنان بانک‌های منطقه‌ای، بانک گزارش اقتصادی خود را برای بانک‌های مزبور ارسال می‌کند. بانک در تأسیس بانک عمران آفریقا از حیث سازمانی مساعدت‌های فراوانی تا کنون کرده است.^{۴۸}

۹-۵- همکاری با برنامه توسعه سازمان ملل^{۴۹} در ساخت دولت‌ها

با هدف حمایت از بازیگران داخلی و برنامه بانک و برنامه توسعه سازمان ملل متحد تلاش‌هایی برای ساخت دولت پس از مخاصمه صورت گرفته است. به طور موردی در این زمینه سیرالئون و لیبیا مورد توجه هستند.^{۵۰}

بانک جهانی با نهادهای وابسته به سازمان ملل به ویژه در بخش‌های طراحی پروژه‌ها، طراحی صندوق‌های اجتماعی و برنامه‌های فعالیت اجتماعی همکاری نزدیک دارد. در ارتباط با برنامه‌های تعدیل ساختاری صندوق بین‌المللی پول در کشورهای در حال توسعه، بانک جهانی نقش مهمی را ایفا می‌کند. بانک مشاوره‌های قانونی و حقوقی با اتحادیه اروپا و کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در موارد مربوط به توسعه و نیز کمیته نهادهای غیر دولتی دارد و نشست‌های سالانه برای تصمیم‌گیری با نهادهای غیر دولتی برگزار می‌کند.

47. African Development Bank

48. Easterly, *op. cit.*, 65.

49. United Nations Development Program

50. *Ibid.*, special Report, 46-50.

تسهیلات جهانی محیط زیست توسط بانک جهانی با برنامه عمران سازمان ملل و برنامه محیط زیست سازمان ملل به وجود آمد. در این زمینه یک برنامه اولیه سه‌ساله برای اعطای کمک‌های بلاعوض جهت سرمایه‌گذاری در پروژه‌ها و کمک‌های فنی، طراحی و تنظیم شد. هدف از تسهیلات جهانی محیط زیست، اعطای کمک‌هایی به کشورهای در حال توسعه جهت اجرای پروژه‌هایی که منافع جهانی در بخش زیست‌محیطی دارد، است.

کنفرانس محیط زیست و توسعه سازمان ملل، ایجاد تسهیلات جهانی محیط زیست را جهت انجام فعالیت‌های مفید برای محیط زیست جهانی به رسمیت شناخت و یک سازوکار تأمین مالی برای کنوانسیون تغییرات هوا و دگرگونی بیولوژیکی طراحی نمود. در نهایت، در پرونده کاری تسهیلات جهانی محیط زیست پروژه‌هایی در بخش‌های تغییرات بیولوژیکی، تحولات جدی، بهبود لایه ازن و آب‌های بین‌المللی وجود داشت.^{۵۱}

۱۰- اهداف اقتصادی اجتماعی بانک جهانی

۱۰-۱- دستیابی به توسعه

دستیابی به توسعه یک هدف محوری برای بانک جهانی است. تشویق به توسعه در جهت دستیابی به حقوق بشر بسیار مهم است. بدون حمایت و ثبات و درآمد مناسب، مراقبت‌های بهداشتی و خدمات آموزشی، حقوق بشر حتی حقوق مدنی و سیاسی به سختی می‌تواند مورد حمایت قرار بگیرند. گسترش و حمایت فعال از حقوق بشر مانند دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی مناسب، مسکن، آموزش و حتی آزادی دسترسی به اطلاعات و مشارکت و حق بر داشتن زندگی خصوصی، مذهب، فرهنگ و آزادی‌های سیاسی همگی اثرات بسیار زیادی بر کاهش فقر خواهند داشت. توسعه به حمایت از حقوق بشر می‌پردازد و البته توسعه توسط حقوق بشر نیز مورد حمایت قرار می‌گیرد. ضرورت ایجاد توسعه ایجاد پروژه‌هایی مانند «حاکمیت قانون» و «به‌زمامداری» است که هر دو اینها توسط حقوق مدنی و سیاسی هم حمایت می‌شوند. یکی از مواردی که بانک جهانی به دنبال ایجاد روابط بیشتر با حقوق بشری باشد به تغییر ماهیت حقوق بین‌الملل بستگی دارد. دیگر هیچ نهاد بین‌المللی نمی‌تواند بدون توجه به مرزهای حقوق بشر فعالیت نماید. در واقع در بسیاری موارد کوتاهی دولت‌ها در جهت

51. World Bank 2006, "Clean Energy and Development Towards an Investment Framework"

حمایت از حقوق بشر این وظیفه را برای نهادهای فراملی ایجاد می‌کند که این فاصله را پر کنند.^{۵۲}

رابطه بسیار زیادی نیز بین قانون، صلح و توسعه وجود دارد. وجود قانون مناسب می‌تواند در تضمین صلح و رشد اقتصادی کمک نماید. بانک جهانی دولت‌های ضعیف^{۵۳} را در حوزه توسعه و سرمایه‌گذاری یاری می‌رساند و این امر در بازسازی پروژه‌ها در جهت توقف چرخه تعارض و جنگ ضرورت دارد. سیاست‌های اقتصادی بانک بازسازی را فراهم می‌کند و برابری اقتصادی بین‌المللی را موجب می‌شود. بانک جهانی باید به امر قانون نیز توجه داشته باشد. اعتقاد بر این است که وجود یا فقدان قانون بر حمایت از میزان بهره‌مندی افراد جامعه تأثیر می‌گذارد. یک تفاوت مهم از دیدگاه بانک بین دولت‌های ضعیف و کشورهای در حال توسعه وجود دارد و آن این است که دولت‌های ضعیف اغلب فاقد نظام حقوقی مستحکم هستند و گاهی علل ریشه‌ای تعارض از فقدان قوانین ناشی می‌شود.

وجود قوانین خاص مانند قوانین ناظر بر مالکیت در یک کشور می‌تواند موجب گسترش صلح و توسعه در یک کشور شود. بازتعریف و تقویت حق بر مالکیت مانند حق بر زمین می‌تواند توسعه اقتصادی را افزایش و موجب گسترش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شود. توسعه حقوق مالکیت، یک بخش مهم از توسعه اقتصادی است. البته هیچ مفهوم دقیقی برای حق بر مالکیت در نظام بین‌المللی وجود ندارد و اجماعی نیز برای دولت‌های ضعیف در این خصوص یافت نمی‌شود. بر همین اساس گزارش توسعه جهانی ۲۰۰۹ بانک جهانی^{۵۴} بر اهمیت چارچوب حقوقی یک کشور تأکید می‌کند چرا که باز تعریف قوانین در یک کشور می‌تواند تأثیر زیادی در بروز یا حل تعارض داشته باشد.^{۵۵}

بانک جهانی در بسیاری موارد سیاست «به‌زامداری» را به عنوان کلید معمای توسعه مطرح نموده است. بر اساس تعریف بانک جهانی شش ویژگی در به‌زامداری وجود دارد: حق اظهار نظر و پاسخگویی؛ بی‌ثباتی سیاسی و خشونت؛ اثربخشی دولت؛ کارآمدی دولت در انجام وظایف محوله؛ بار مقررات، مقررات اضافی و هزینه‌های آن؛ و حاکمیت قانون - فساد.^{۵۶}

52. Human Rights and the World Bank: Practice Politics and Law

53. Fragile States

54. World Bank 2009 World Development Report

55. Kristen, The Rule of Law in Fragile and Conflict Affected Areas, 101.

56. Ibid, 111.

هر قدر ویژگی‌های مثبت مانند حاکمیت قانون، پاسخگویی و اثربخشی دولت در یک جامعه بیشتر و فساد، مقررات اضافی، بی‌ثباتی سیاسی و خشونت کمتر باشد، حکمرانی در آن جامعه برای رسیدن به توسعه اقتصادی مناسب‌تر خواهد بود.

برای بانک جهانی روشن شده است که مسأله حکمرانی یعنی شیوه مدیریت و اداره کشور یا رابطه شهروندان با حکومت‌کنندگان موضوع کلیدی توسعه است. گزارش توسعه جهانی ۱۹۹۷ به مسأله دولت اختصاص یافت. موضوع محوری این گزارش نقش دولت در بهبود وضعیت اقتصادی و راهکارهای توانمندسازی دولت بود. کارشناسان بانک جهانی، با ارائه شواهد مختلف نشان داده‌اند که موفقیت سیاست‌های اقتصادی بستگی به توانمندی و قابلیت‌های دولت دارد.

بانک جهانی راهبرد پیشنهادی خود برای توانمند ساختن دولت را به عنوان مسأله کلیدی توسعه اقتصادی راهبرد دوبخشی نامید. راهبرد اول، تطبیق ظرفیت‌ها با نقش‌های دولت و راهبرد دوم افزایش ظرفیت‌های دولت عنوان شد. قاعده پیشنهادی این بود که دولت وظایف متعددی دارد و توانمندی‌های این نهاد مانند هر سازمان دیگری محدود است. در راهبرد توانمندسازی دولت راه‌حل‌های پیشنهادی عبارت بودند از اصلاح نظام قضایی، تمرکززدایی، مبارزه با فساد، شفاف‌سازی نظام بودجه‌ای، شایسته‌سالاری و پیوستن به نظام‌های بین‌المللی. با توجه به اهمیت حکمرانی در بهبود وضعیت اقتصادی، بانک جهانی بخش زیادی از اعتبارات این بانک را برای تقویت حکمرانی اختصاص داده است.^{۵۷}

۱۰-۲- مبارزه با فقر

مبارزه با فقر شعار اصلی بانک جهانی است.^{۵۸} بانک جهانی از منابع مالی، متخصصان و از دانش و تجربه گسترده خود به طور جداگانه و یا یکجا برای کمک به کشورهای در حال توسعه جهت رسیدن به رشد پایدار و در خور شأن آنها استفاده می‌کند. تمرکز اصلی بانک بر کمک بر فقیرترین ملت‌ها و فقیرترین کشورها است و در این راه بانک جهانی بر مسائل ذیل تکیه دارد: بهداشت عمومی و تحصیلات و توسعه اجتماعی به عنوان عوامل کلیدی کاهش فقر؛ تقویت توانایی دولت‌ها در ارائه خدمات کیفی و سودمند به شهروندان خود؛ حفاظت از محیط زیست؛ حمایت و تشویق توسعه تجارت خصوصی؛ و تشویق اصلاحات برای ایجاد و خلق یک اقتصاد کلان پایا و به سوی سرمایه‌گذاری و برنامه‌های بلندمدت.

57. Reforming Public Institutions and Strengthening Governance, World Bank, 2003, 13.

58. Our Dream is a World Free From Poverty

از طریق این وام‌ها و کمک‌ها بانک جهانی در طیف وسیعی از برنامه‌ها در صدد کاهش فقر و بالا بردن استانداردهای زندگی در کشورهای در حال توسعه است. در خصوص سیاست‌های بانک جهانی دربارهٔ حمایت از کاهش میزان فقر مراتب ذیل در خور توجه هستند:

- سیاست‌های انبساطی در اقتصاد کلان در جهت رشد که همانا تلاش روزافزون برای کاهش عدم تعامل مالی و تأکید بیشتر بر سیاست‌های انتقالی و توسعه صادرات تا کاهش واردات که نمونه آن را می‌توان در اندونزی و غنا دید. در غنا برخورداری از منابع کافی مالی خارجی به شکل جریان ورودی کمک‌های جدید، منابع مالی خصوصی و یا تقلیل پرداخت بدهی‌ها جلوه‌گر بود و یا در اندونزی که تأثیر این سیاست‌ها به دلیل سرمایه‌گذاری پیشین بود؛

- تغییرات در ساختارهای سیستم‌های اقتصادی که ساختار نابرابر و ناعادلانه‌ای دارند که در نتیجه هرگونه تغییری باید به سود فقیران حرکت کند. همانند اصلاحات ارضی، سیستم مالیاتی تصاعدی و غیره؛

- پرداخت یارانه به فقرا در خصوص مواد غذایی بر حسب منطقه و نوع کالا که این طرح باید در مناطق فقیرتر وسیع‌تر از مناطقی باشد که از شرایط بهتری برخوردار هستند و یا کالاهای اساسی‌تر یارانه بیشتری را در بر بگیرد؛

- ایجاد شرایط برای استفاده فقرا از یک سیستم آموزش و پرورش رایگان؛

- برنامه اشتغال‌زایی؛

- تأسیس آسایشگاه برای افراد سالخورده؛

- اولویت دادن به امر افزایش سطح تغذیه و تأمین حمایت‌های پزشکی و تغذیه رایگان در مدارس برای مناطق محروم؛ و

- نظارت دقیق‌تر بر وضع فقرا و بررسی میزان دسترسی آنها به کالاها و خدمات اساسی^{۵۹}.

نبرد جهانی علیه فقر با این عقیده که مردم هر نقطه از جهان حق زندگی بهتر برای خود و فرزندانشان را دارند، آغاز شده است و نسبت به نسل قبل استانداردهای زندگی بالاتر رفته است. در سال ۱۹۹۶ بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول برنامه کمک به کشورهای فقیری که با سنگین‌ترین بدهی‌ها روبه‌رو هستند را به منظور فراهم نمودن کمکی جامع به دنیای

کشورهای بسیار فقیر راه انداخته‌اند. در این برنامه، اولویت‌های بودجه‌ای به سمت بخش‌های توسعه‌ای سوق داده شده است. که این امر توانسته است میزان بدهکاری آنها را به کمتر از میانگین بدهی کشورهای در حال توسعه کاهش دهد. برای مثال در رواندا، اهداف این برنامه بر افزایش ثبت نام شرکت‌کنندگان در مقاطع ابتدایی و استخدام قرار داده شده است. اطلاعات دقیقی در دست نیست تا مشخص سازد وام‌های داده‌شده توسط بانک جهانی چه تأثیری بر کاهش فقر داشته‌اند. می‌توان گفت وام‌ها منجر به کاهش کسری بودجه، ایجاد شرایط ساختاری مانند آزادسازی قیمت‌ها و کنترل نرخ بهره و کاهش موانع تجاری و خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی می‌شود. اما مسلم است که وام‌هایی که به دولت‌ها در شرایط سخت داده می‌شود می‌تواند به کاهش اجباری نرخ فقر زیاد کمک نماید.^{۶۰}

نتیجه

مؤسسات پولی و مالی بین‌المللی بسیار بر صلح و امنیت بین‌المللی تأثیرگذار هستند و کشورها در این موارد نیاز به همکاری و همبستگی دارند. برخی از مشکلات در سطح داخلی قابل حل هستند در حالی که بسیاری دیگر نیازمند همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی هستند. توسعه بازارها موجب روان شدن منابع برای تولید در این کشورها می‌شود و سرمایه‌گذاری در این زمینه بسیار مؤثر است و از طرفی حل مشکلاتی مانند کمبود غذا و عدم اشتغال، نیازمند همکاری جهانی هستند.

در خصوص حوزه توسعه و عمران، بانک جهانی به بازارهای جهانی سرمایه و دریافت وام از آنها جهت تأمین بخش اعظم منابع مالی خود اتکا می‌کنند و مؤسسان بانک جهانی جهت وام‌دهی، قدرت پرداخت وام‌گیرنده را به طور دقیق مدنظر گرفته و از آنها تضمین کافی می‌خواهند. علاوه بر فعالیت وام‌دهی، بانک جهانی قدم‌های مؤثری در راه تشویق جریان سرمایه‌گذاری خصوصی خارجی به کشورهای در حال توسعه برداشته است. فقر یک موضوع چندبعدی است. فقر از جهات مختلفی از جمله تولید پایین، معیارهای نامناسب زندگی، فقر بهداشتی، محدودیت دسترسی به آموزش، دانش و اطلاعات به وجود می‌آید.

نه تنها میزان پایین درآمد بلکه مشکلاتی همانند این در یک کشور موجب تعرض نسبت به کشورهای همسایه می‌شود. جنگ بر سر غذا، دزدی، خشونت‌های نژادی و پناهندگی از مهم‌ترین عوامل ایجاد خشونت و جرایم سازمان‌یافته در کشورها هستند. امنیت و توسعه

دارای ارتباط تنگاتنگی هستند. توسعه یک عامل ریشه‌ای جهت از بین بردن تعارض و عدم ثبات در کشورهاست.

همان‌طور که مشاهدات در خاورمیانه و آفریقای شمالی نشان می‌دهد خشونت در قرن بیست‌ویکم از الگوهای قرن بیستم نسبت به تعارضات میان دولت‌ها متفاوت است.

درآمد پایین، فقر، بیکاری، شوک‌های اقتصادی، متغیر بودن قیمت غذا، شهرگرایی و عدم برابری بین گروه‌ها خطر به وجود آمدن خشونت را در یک کشور افزایش می‌دهد، همچنین فشارهای خارجی مانند قاچاق و جریان‌های مالی ناسالم نیز می‌تواند به این خطرات بیفزاید. گزارش توسعه جهانی در سال ۲۰۱۱ اصولی را بنیان می‌کند تا برای مقابله با خشونت و بی‌ثباتی و ایجاد توسعه و امنیت در سراسر جهان مورد استفاده باشد.

قانونی بودن نهادی، کلید ایجاد ثبات است. زمانی که نهادهای دولت از شهروندان حمایت نکنند، با فساد مقابله نمایند دسترسی برابر به عدالت وجود نداشته باشد بازارها فرصت‌های شغلی برابر ایجاد نکنند مسلماً خشونت و تعارض افزایش می‌یابد.

ایجاد امنیت شهروندی، عدالت و شغل برای کاهش خشونت ضروری است. در اینجا یکی از بهترین راه‌حل‌ها خصوصی‌سازی است.

مؤسسات بانک جهانی از زمان تأسیس تا کنون تقریباً ۲۶۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری کرده‌اند. کمک گروه بانک جهانی به جریان مالی - اعم از خصوصی، رسمی، دوجانبه، چندجانبه - از جانب کشورهای عضو کمیته همکاری توسعه به کشورهای کمتر توسعه‌یافته تقریباً ۱۵٪ است.^{۶۱} نفوذ بانک که تقریباً کمکی اساسی به شمار می‌رود مهم‌تر از آن چیزی است که ارقام نشان می‌دهد؛ زیرا پروژه‌های سرمایه‌گذاری را به طور اساسی و جدی تأمین مالی می‌کند و در واقع بنیان توسعه بیشتر را فراهم می‌آورد.

فهرست منابع

- بیگزاده، ابراهیم. «تحول عملیات حفظ صلح در سازمان ملل متحد: رویکردی جدید.» حقوق بین‌الملل و تطبیقی ۳ (۱۳۸۶).
- بیگزاده، ابراهیم. حقوق سازمان‌های بین‌المللی. تهران: مجد، ۱۳۸۹.
- مشبکی، اصغر. سازمان‌های مالی و پولی بین‌المللی، با نگرشی بر ارقام اقتصادی منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای. تهران: جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۰.
- موسی‌زاده، رضا. سازمان‌های بین‌المللی. تهران: میزان، ۱۳۸۴.
- میرزایی ینگجه، سعید. تحول مفهوم حاکمیت در سازمان ملل متحد. تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۳.
- A Study of IMF and World Bank Poverty Reduction Strategies, 2010.
- Barritella, Maria, & Jian Zhang. "A Global Perspective on Effectiveness of Aid for Trade." *Policy Research Working Paper* (2012).
- Boon, Kristen E. "Coining a New Jurisdiction: The Security Council as Economic Peacekeeper." *Journal of Transnational Law* 41 (2008).
- Boon, Kristen E. *The Rule of Law in Fragile and Conflict Affected Areas*. Seton Hall Law School, 2009.
- Burluson, Elizabeth. *Water is Security*. University of California, Davis Vol 31, 2008.
- Easterly, William. "The Effect of International Monetary Fund and World Bank Program on Poverty" 2005.
- Ferreira, Francisco H.G. *Poverty is Multidimensional, But What are We Going to do About it?*, Econ Inequal, 2011.
- Global Health Governance and the World Bank, Special Report, October 2007.
- Global Monitoring Report 2007, Monitoring the Performance of International Financial Institutions.
- In Large Freedom, Towards Development, Security and Human Rights for all, Report of UN Security General ,A/59/2005/21, March 2005.
- Kennedy, Paul. *The Parliament of Man (2006) Discussing the Founders Assessment of the Relationship between Economic Distress and Political Violence and the Subsequent Creation of ECOSOC*.
- Kinley, David, "Human Rights and the World Bank: Practice, Politics and Law." *The University of Sydney, Legal Studies Research Paper* (2007).
- Klapper, Leora F. "Entrepreneurship and Economic Development." *The World Bank Group, Working Paper*.
- Levinsohn, Jim. "The World Banks Poverty Reduction Strategy Paper Approach: Good Marketing or Good Policy?" *United Nation Conference on Trade and Development, Working Paper*, GDs/MDPB/G24/2003.
- Poverty Reduction, World Bank Reports, March 2004.
- Reforming Public Institutions and Strengthening Governance, World Bank 2003.
- Report of Secretary High Panel on Threats, Challenges and Changes, a More Secure World our Shared Responsibility, New York: DPI 2004.
- Resolution of Security Council, S/RES/1645(2005). Resolution of general Assembly, A/RES/60/180.
- Sarkar, Prabirjit. *The World Bank and IMF as International Economic Institutions*. European International Law, Vol. 23.
- Sarkin, Jeremy. "Dealing with African Human Rights Problem: The Role of the United Nations, the African Union and African Sub-Regional Organizations in Dealing with African Human Rights Problems: Connecting Humanitarian International and the Responsibility to Protect." *Journal of African Law* (2009).

Schneider Mark L. "Placing Security and Rule of Law on the Development." *European Journal of International Law* 12 (2003).

Short Term and Long Term Effects of United Nations Peace Operations, World Bank Policy Research, Working Paper, 2007.

Special Report, Ejeviome Eloho Otobo, UN Architecture to Build Peace in Post-Conflict Situation.

Statement by the President of the Security Council, UN Doc, S/PRST/2000/25.

Stiglitz, J. "Toward a New Paradigm for Development: Strategies, Politics, and Progresses".

UN Peace Building: An Orientation, Peace building Support Office, September 2010.

World Bank Report 2006, Clean Energy and Development: Towards an Investment Framework.

World Development Report 2011, Public Security, Criminal Justice, and Reforming the Security Sector.

World Development Report 2012, Gender Equality and Development.

World Bank Effort to Maintain International Peace and Security

Malihe Behfar

Candidate for Ph.D. degree in Public International Law, Science and Research branch,
Islamic Azad University, Tehran, Iran, Email: malihebehfar@yahoo.com

The programs of international peace and security require global arrangement. It is widely accepted that social and economic issues will impact on international peace and security. World Bank efforts to achieve target of helping developing countries and poverty reduction. The high level of poverty in the world is not only morally unacceptable but it increase threat to international security. Peacekeeping has two phases. one of them is before the outbreak of hostilities and attempts to prevent breach of the peace and security. the second is after the outbreak of hostilities in conflict rebuilding efforts and prevent to return to before situation. World Bank confers easy loans with lower interest also offering technical assistance to countries in cooperation with united nation organs .different subjects such as political, economical, environmental topic are affected on international security so achieving this end need international cooperation.

Keywords: international peace and security, World Bank, poverty reduction, developing, peace building commission, peace building fund.

Journal of **LEGAL RESEARCH**

VOL. XV, No. 1

2016-1

- **Transmission of AIDS Virus and Commit of Generic Deadly Action**
Alireza Emamdadi & Ebrahim Taghizade & Mohammad-Ali Taheri
- **Principle of Legitimacy, Sovereignty and Transformation of Traditional Structure of International Law**
Hossein Sartipi
- **Development and Transfer of Marine Technology in Viewpoint of International Law of Technology Development and Transfer in Theory and Practice**
Akbar Adibi
- **Developing Countries and WTO Disputes Settlement Mechanisms**
Sepideh Zebardast
- **Comparative Study of Broad and Narrow Interpretation of Contra Proferentem Rule in Insurance Contracts**
Alireza Yazdanian & Hamid Araei
- **An Inquiry on the Possibility of Crime against Joint Tenancy by Partner**
Mohammad Bagheri Komar Olia & Naser Nosrati Sadaghiani
- **World Bank Effort to Maintain International Peace and Security**
Malihe Behfar
- **No Fly Zone in International Law with Respect to Security Council Practice**
Aghil Mohammadi

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study